

શ્રી
જૈનધર્મ પ્રકાશ.
પુસ્તક ૨૪ મું.

સંવત ૧૯૬૪ ના ચૈત્રથી સંવત ૧૯૬૫ ના ફાગણ સુધી. અંક ૧૨.

શાર્દૂલચિક્રીરિતમ્.

જક્તિસ્તીર્યકૃતાં નતિઃ પ્રજામિનાં જિનાગમાનાં શ્રુતિ-
મુક્તિર્મત્સરિણાં પુનઃ પરિચિતિનૈપુણ્યપુણ્યાત્મનામ્
અન્યેષાં ગુણસંસ્તુતિઃ પરિહતિઃ ક્રોધાદિવિક્ષેપિણામ્
પાપાનાં વિરતી રતિઃ સ્વમુદ્દશામેષામ્ ગતિર્ધર્મિણામ્ ॥૧॥

“ તીર્થંકરોની લક્ષિત, મુનિઓને નમસ્કાર, જૈનાગમોનું શ્રવણ, મ-
ત્સરીઓનો ત્યાગ, નિપુણતાવડે પવિત્ર થએલાઓનો પરિચય, અન્યના
ગુણોની સ્તુતિ, ક્રોધાદિ શત્રુઓનો પરિહાર, પાપોની વિરતિ અને સ્વસ્થી
પ્રત્યે પ્રેમ-એ ધર્મી પુરુષોનાં લક્ષણ છે.” કસ્તુરી પ્રકરણ.

પ્રગટ કર્તા.

શ્રી જૈનધર્મ પ્રસારક સભા, ભાવનગર.

અમદાવાદ-અંબેડો વર્નાક્યુલર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ તથા જાવનગર-આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.

સંવત ૧૯૬૪-૬૫.

શાકે ૧૮૩૦

સને ૧૯૦૮-૯

વીર સંવત ૨૪૩૪-૩૫.

વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. ૧)

પોસ્ટેજ ચાર આના.

બેટના પોસ્ટેજ સાથે.

હે ભવ્યો! અંતરંગ રાજ્યમાં પ્રવેશ કરતાં પ્રથમ શુદ્ધ મહારાજને તેનો માર્ગ પુછવો, પછી તેઓ જે ઉપદેશ આપે તે પ્રમાણે સમ્યક્ રીતે અનુષ્ઠાન આચરવું; અગ્નિહોત્રી જેમ અગ્નિની સેવા કરે તેમ તે (શુદ્ધમહારાજ) ની સેવા કરવી, ધર્મશાસ્ત્રના પારને પામવું અર્થાત્ સર્વ શાસ્ત્રો વાંચવા કે સાંભળવા, પછી તેમાં કહેલો તાત્પર્ય તેમજ ભાવાર્થ વિચારવો, તેનો ચિત્તની સાથે નિરધાર કરવો, ધર્મશાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે (યથોક્ત રીતે) ક્રિયાઓ કરવી, સંતજનોની સેવા કરવી, અસંત (દુર્જન) પુરૂષોને સતત વર્જવા અર્થાત્ તેનો સંગ બીલકુલ ન કરવો, પોતાના આત્મા પ્રમાણે સર્વ જીવોને માનીને તેનું રક્ષણ કરવું; સર્વ પ્રાણીને હિતકારી, કેામળ (મિષ્ટ) અને અવસર ઉચિત સત્ય વચન બોલવું; આબુમાત્ર પણ અદત્ત થઇજી ન કરવું; સર્વ સ્ત્રીઓનું સ્મરણ, સંકલ્પન, પ્રાર્થના, નિરીક્ષણ અને તેની સાથે ભાષણ વર્જવું; બહિરંગ પરિચ્છેદ (ધનધાન્યાદિ) અને અંતરંગ પરિચ્છેદ (વિષય-કષાયોદિ)નો ત્યાગ કરવો અને નિરંતર પાંચ પ્રકારનું સંજાયધ્યાન કરવું.

ઉપમિતિ ભવપ્રપચ.

વાર્ષિક વિષયાનુક્રમણિકા.

વિષયો.

પાનાં

- ૧ શ્રી છટ્ટો જૈન (શ્રવેતામ્બર) કોન્ફરન્સનો રીપોર્ટ. ૧ થી ૬૪ ટ (પૃષ્ઠ ૭૧)
- ૨ ત્રીજી જૈન મહિલા પરિષદનો રીપોર્ટ ૬૪ જથી ૬૪ ફ(પૃષ્ઠ ૧૫)
- ૩ ભાવનગર ખાતે ભરાયેલા જોતીવાડી તથા દેશી હુન્નર ઉદ્યોગના પ્રદર્શનનો હિવાલ ૬૪ વથી ૬૪ સ(પૃષ્ઠ ૧૦)
- ૪ ઉપદેશક પદ. (કવિ સાકળચંદ પીતામ્બરદાસ.) ૬૫
- ૫ સુમતિ અને ચારિત્રરાજનો સુખદાયક સંવાદ (મુનિ કર્પૂરવિજયજી.) ૬૬-૬૮
- ૬ ક્ષમા. (મૌકિતક) ૭૭-૧૧૫-૧૩૬-૧૬૨
- ૭ શ્રીપાળ રાજના રાસ ઉપરથી નીકળતો સાર (તંત્રી) ૮૫-૧૫૩-૨૧૫-૩૧૧-૪૦૭
- ૮ સમેતશિખરજીના સંળાધમાં છેલ્લા વિચારો. (મૌકિતક) ૬૧
- ૯ જીવને ઉપદેશ. પદ. (અમીચંદ કરશનજી શેઠ) ૬૭
- ૧૦ ભાવનગર જૈન મહિલા પરિષદમાં ગુલાબ જહેને આપેલું ભાષણ. ૧૦૯
- ૧૧ સ્ત્રીકેળવણીની ઉન્નતિ (જોન બહાલી વીરચંદ) ૧૧૩
- ૧૨ ભાવનગરમાં થયેલો આચાર્યપદવીનો મહાન ઉત્સવ. ૧૨૩
- ૧૩ સંસાર અસારતા. પદ. (શ્રીયુત્ સુનીલાલ છગનચંદ શરાફ) ૧૨૯
- ૧૪ સુભાષિત વચન મૃત યાને ઉપદેશ રહસ્ય (મુનિ કર્પૂરવિજયજી) ૧૩૦
- ૧૫ મોહ શું સમજાવે છે—વિવેક શું ફેરવાવે છે? (તંત્રી) ૧૪૩-૩૪૪-૩૬૩
- ૧૬ જૈન લોક—જૈન કાયદો (શ્રીયુત્ જીવરાજ ઓધવજી દોશી) ૧૪૮
- ૧૭ લીંબડી દરબારશ્રીનું એક શુભ કાર્ય. ૧૫૯
- ૧૮ બાબુસાહેબ રાજા વિજયસિંહજી બહાદુરનું ભાવનગર પધારવું ૧૬૦
- ૧૯ શ્રી શાંતિ ત્રિનમુતિ. પદ. (અમીચંદ કરશનજી શેઠ.) ૧૬૧
- ૨૦ સુભાષિત વચન મૃત યાને ઉત્તામ નીતિ રીતિ. (મુનિ કર્પૂરવિજયજી) ૧૬૮
- ૨૧ જૈન સાહિત્ય પૈકી રાસો આદિના અંશકારોની યાદી. ૧૮૦
- ૨૨ કરણીનાં ફળ વિષે. પદ. (અમીચંદ કરશનજી શેઠ) ૧૯૩
- ૨૩ સુભાષિત રતનાવળી (મુનિકર્પૂરવિજયજી) ૧૯૪-૨૨૭-૨૬૦-૩૨૩
- ૨૪ સ્થિરીકરણ (તંત્રી) ૨૧૧
- ૨૫ વર્તમાન સમાચાર અને વર્તમાન ચર્ચા. ૨૧૨

- ૨૬ સતી સીતાએ રાવણને કહેલો ઉપદેશ. પદ્ય (અમીચંદ કચ્છનાથ શેઠ) ૨૨૫
- ૨૭ અંધાવલોકન (ઋષિમંડળ લાખાંતર) (તંત્રી) ૨૪૨
- ૨૮ સામાજિક પરિસ્થિતિ પર વિચારો (મૌકિતિક) ૨૪૭
- ૨૯ ખમલું અને ખમાવલું (તંત્રી) ૨૫૨
- ૩૦ હેમચંદ્રાચાર્ય તથા યોગશાસ્ત્ર. ૨૫૭
- ૩૧ પાપ ભીક્ષુત્વ—અતુર્ય સૌજન્ય. (મૌકિતિક) ૨૭૭
- ૩૨ જયણાની આવશ્યકતા. (તંત્રી) ૨૮૫-૩૦૬
- ૩૩ શેઠ વીરચંદ દીપચંદનું ખેદકારક મૃત્યુ. ૨૮૭
- ૩૪ સંસારમાં અસ્થિરપણાની સ્થિતિ. પદ્ય. (કવિ સાંકળચંદ પીતામ્બરદાસ) ૨૮૬
- ૩૫ મનુષ્યને મુક્ત થવાનો સુગમ ઉપાય. (પંડિત લાલન.) ૩૦૩
- ૩૬ વર્તમાન ચર્ચા. ૩૧૬
- ૩૭ વ્યાકુળ થયેલી ચેતનાનો શુદ્ધાત્મા પ્રતિ ઉદ્દગાર. પદ્ય. (જૈનસેવક ગીરધર હેમચંદ) ૨૮૮
- ૩૮ દેવપૂજન ક્રિયાના ફળ સંબંધી યાચના (શ્રીયુત્ સુરચંદલાઈ પુરપોતામ-
દાસ બહામી), ૩૪૦-૩૬૬-૩૬૬
- ૩૯ શ્રીમાન્ હેમચંદ્રાચાર્ય અને યોગશાસ્ત્રના લેખ સંબંધી ખુલાસો. ૩૫૨
- ૪૦ પ્રાણ પંચીને પ્રબોધ. પદ્ય. (કવિ સાંકળચંદ પીતામ્બરદાસ). ૩૫૩
- ૪૧ જ્ઞાનસારસૂત્ર સ્પષ્ટીકરણ. (મગ્નતા-અષ્ટક) (મુનિ કપૂરવિજયજી). ૩૫૪-૩૮૬
- ૪૨ શ્રી હિરપ્રશ્નમાંથી કેટલાએક પ્રશ્નોત્તર. ૩૭૬-૪૧૩
- ૪૩ આત્મ રાગને ચેતના રાણીનો બોધ. પદ્ય. (કવિ સાંકળચંદ પીતામ્બરદાસ) ૩૮૫
(એકંદર પૃષ્ઠ ૪૧૬+૩૨=૪૪૮)

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ

જો જવ્યાઃ પ્રવિશતાન્તરજ્ઞરાજ્યે પ્રથમમેવ પ્રવૃથ્વા ગુરવઃ । સમ્યગ્નુષ્ટયસ્ત-
દુપદેશઃ । વિધેયાહિતાગ્નિવાગ્નેસ્તદુપચર્યા । કર્તવ્યં ધર્મશાસ્ત્રપારગમનં । વિમર્શ-
નીયસ્તાત્પર્યેણ તદ્જ્ઞાવાર્થઃ । જનયિતવ્યસ્તેન ચેતસોઽવષ્ટમ્જનઃ । અનુશીલનનીયા ધર્મ-
શાસ્ત્રે યયોક્તાઃ ક્રિયાઃ । પર્યુપાસનીયાઃ સન્તઃ । પરિવર્જનીયાઃ સતતપ્રસન્તઃ ।
રક્ષણીયાઃ સ્વરૂપોપમયા સર્વજન્તવઃ । જ્ઞાપિતવ્યં સત્યં સર્વજૂતહિતમપરુષમનતિકાલે
પરીદ્રવ્ય વચનં । ન ગ્રાહ્યમણીયોઽપિ પરધનમદત્તં । વિધેયં સર્વાસામસ્મરણમસંકલ્પ-
નમપ્રાર્થનમનિરીક્ષણમનજિજ્ઞાષણં ચ સ્ત્રીણાં । કર્તવ્યો બહિરજ્ઞાન્તરજ્ઞસજ્ઞત્યાગઃ ।
વિગ્રાતવ્યોઽનવરતં પચ્ચવિધઃ સ્વાધ્યાયઃ ।

ઉપમિતિજવપ્રપંચ.

પુસ્તક ૨૪ મું. ચૈત્ર. સં. ૧૯૬૪. શાકે ૧૮૩૦. અંક ૧ લો.

વર્ષારંજ્ઞે માંગલ્ય સ્તુતિ.

ગીતિ.

જય જિનવર જયવંતા, ૧ ગુરુવર જગના રંગણેશ ગુણવંતા;
૩ ભવભયહર ભગવંતા, વિજય કુરંગવર્ષમાં વિજયવંતા. ૧

ઉદ્ગવિકર્યં.

જે અરિહંત આખંડ સુકેવળ મેંડન આખંડન કર્મતાણાં છે,
જે પાવનલંબન આ ભવના બેશમાં બેશમાં ઉપદારી ઘણાં છે;

૧ શ્રેષ્ઠ ગુરુ. ૨ ગણ. ૩ સાધુસમૂહના ઇશસ્વામી. ૪ જ આખંડ કેવળ જ્ઞાનથી સુશાશ્રિત
પાંડન કરનાર. ૫ ભયને નાશ કરનાર.

૨

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ.

જે શિવકારક ઉતારક આ લવવારિ નિવારક છે સુખકારી,
 તે જિનનાયક દાયક શિવપદ ૧૦ ધર્મવિધાયક હો જયકારી. ૨
 હુર્બદ આ નવ વર્ષ વિષે ઉતકર્ષ કરો પ્રભુ પૂરણ ભારી,
 જ્ઞાન ૧૧ કલ્પતરૂ પૂર્ણ વિકાશિત નિભ કરો જનરંજન કારી;
 ધર્મપ્રકાશ કરી જિનનો જગમાં જિનશાસન હો જયકારી,
 આહુક સર્વ સહાયક સુઠર અંગ ઉમંગ ધરો સુખકારી. ૩

નવું વર્ષ.

શ્રી પંચપરમેષ્ઠીને ત્રિવિધે ત્રિવિધે નમસ્કારકરીને આજે ચતુર્વિંશતિ તીર્થ-
 કરેનું ભક્ત આ માસિક પોતાના એવીશમા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે. દિવસે દિ-
 વસે આયુ વૃદ્ધિમાંનું થતું જાય છે તેમાં ખરેખરી પ્રથમ પરમાત્માની, બીજી
 ગુરૂવર્યની અને ત્રીજી ઉત્તમ લેખકોની કૃપાજ્ઞ કાર્યકારી છે. મનુષ્યો આયુષ્યમાં
 વૃદ્ધિ પામે છે ત્યારે વાસ્તવિક રીતે તે ભવ સંબંધી આયુષ્યમાં હાનિ પામે છે-
 ઘટતા જાય છે, પરંતુ મારા (આ માસિકના) સંબંધમાં એમ નથી. હું તો
 વૃદ્ધિ પામું છું તે વૃદ્ધિજ પામું છું, તે પણ એક પ્રકારે નહીં. સ્વહિતમાં, પર-
 હિતમાં, સંસ્થાનમાં, પુણ્યમાં, આહુકસંજ્યામાં, વિષયસંજ્યામાં, લેખકસંજ્યામાં
 અને પ્રાંતે રહસ્યચુક્ત વિષયોવડે એક ગ્રંથનું રૂપ ધારણ કરવામાં હું વૃદ્ધિ
 પામું છું એમ તટસ્થ પુરૂષો કહે છે. જો કે હું આટલાથી તૃપ્તિ પામું છું એ-
 મ નથી. મારી કે મારા નેતાઓની વૃત્તિજ આ સંબંધમાં અતૃપ્તિવાળી છે,
 અને તેથી પ્રારંભમાંજ હું તમને મોટું રૂપ ધારણ કરેલ દેખાઈશ. આખા
 વર્ષમાં એવીજ રીતે કોઈ કોઈ જાણતમાં વિશેષ રૂપ જતાવી અન્ય જનોની પ્રસ-
 ન્નતાનું આકર્ષણ કરવા હું બનતો પ્રયત્ન કરીશ.

જાત વર્ષ મારા પોતાના, મારા ઉત્પાદકના તેમજ મારી જન્મભૂમિના
 સંબંધમાં આનંદદાયક વ્યતીત થયું છે. મારા નવા વર્ષપ્રવેશની સંધિ તો
 એટલી બધી હુર્બોત્પાદક છે કે આજે આખું લાવનગર શહેર અને તમામ
 જૈનબંધુઓ, પુરૂષો ને સ્ત્રીઓ, બાળકો ને બાળિકાઓ છઠ્ઠી જૈન કોન્ફરન્સના પ્ર-

૭ તારનાર. ૮ સંસારરૂપ જળને નિવારનાર. ૯ આપનાર. ૧૦ ધર્મ કરનાર. ૧૧ કલ્પકર્તા.

નવું વર્ષ :

૩

મુખ સાહેબ શેઠ મનમુખભાઈ લશુભાઈના દર્શન કરવાને ઉત્સુક બની ગયું છે; પ્રથમ જિનદર્શનાદિ કરીને સ્ટેશન તરફ પ્રયાણ કરતું જોવામાં આવે છે. આવો અપ્રતિમ હર્ષનો દિવસ તેજ મારી જન્મચંદ્રીનો દિવસ હોવાથી મને પણ વધારે હર્ષ થાય એ સ્વાભાવિક છે. આજે પ્રમુખ સાહેબ પધારશે, સકળ સંઘ હર્ષિત થશે, અનેક પ્રકારનું માન આપશે ને મેળવશે, વર્ણનના લેખો અનેક ન્યુનપેપરમાં પ્રગટ થશે, અને જૈન ધર્મની ઉન્નતિ તેમજ કીર્તિ સર્વ દિશામાં વિસ્તાર પામશે. કેન્દ્રસ્તથી થતા અન્ય અનેક પ્રકારના લાભો તો બાબુપર રહેા; પરંતુ આવી જૈન ધર્મની ઉન્નતિ થવાના કારણિક થવું તે કાંઈ અદ્ય લાભ નથી, અનદ્ય લાભ છે. શાસ્ત્રકાર શાસનોન્નતિનું કળ્યાણ વાવત્ તીર્થકરનામકર્મના બાંધ પર્યંત કહે છે.

ગત વર્ષમાં આ માસિકની અંદર નાના મોટા ૫૬ લેખો આવેલા છે, જેમાં મોટો ભાગ મોટા લેખોનોજ છે. તેની અંદર ૧૧ લેખો પદ્યબાંધ છે જે વાંચનાર બાંધુઓને સારી અને તાત્કાલિક અસર કરે તેવા છે. આ પદ્યરચનાના મોટા ભાગ અમદાવાદી જૈન શીઘ્ર કવિ સાંકળચંદ પીતામ્બરદાસનો છે. ગત વર્ષથી એમનો આ માસિકના લેખકમાં ઉમેરો થયો છે. ગદ્યલેખકો ૪૫ પૈકી ૬ લેખ મુનિ મહારાજના લખેલા છે, તેમાં પણ ૮ લેખ તો મુનિરાજ શ્રી કર્પૂરવિજયજીના લખેલાજ છે; જે લેખના સંબંધમાં કાંઈ પણ પ્રશ્ન સાં લખવી તે આંખે તોરણ બાંધવા જેવું છે. કેમકે ચોતરફથી એ લેખોની પ્રશંસા આવ્યાજ કરે છે. એક લેખ હૃદય પ્રદીપ ૫૮ ત્રિશિક્ષાનો છે, તે એક મુનિરાજ લખે છે. ટીકા પણ નવી બનાવે છે અને જુજરાતી ભાષાંતર પણ એઓ સાહેબજ લખે છે. ત્રણ વખત થઇને ૬ પ્રલોક આવેલા છે, બાકી ૩૦ રહ્યા છે. આજો લેખ લખાઈને આવી ગયેલો હોવાથી આ વર્ષમાં પ્રાયે તે લેખ પૂર્ણ થઈ જવા સંભવ છે. લેખક મુનિરાજનો વિચાર હાલમાં પોતાનું નામ પ્રગટ કરવાનો નથી.

બાકીના ૩૬ ગદ્ય લેખો પૈકી નાના મોટા ૧૬ લેખો વર્તમાન સમાચાર, નવીન સમાચાર, ચાલુ નર્મો સહિત તંત્રી તરફના અને ૨૦ લેખો જુદા જુદા વિદ્વાન લેખકોના લખેલા છે. એ લેખોના લેખક જુદા જુદા ૧૧ ગૃહસ્થ પૈકી એક લેખક સ્ત્રીશિક્ષક તરીકે સુસ્ત આવિકાશાળામાં કામ કરનાર બાઈ વાલી વીરચંદ છે. બાકીના ૬૫ લેખકો — મૌકિતક, અમરચંદ ઘેલાભાઈ, મી. લાલન, મનમુખ કીરતચંદ, દુર્લભદાસ કાળીદાસ, જીવરાજ ઓધવજી દોશી, અમીચંદ

૪

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

કરશનછ, ન્યાલચ'દ લક્ષ્મીચ'દ સોની, સાંકરચ'દ માણેકચ'દ ઘડી-આળી અને ચુનીલાલ છગનચ'દ શ્રાફ છે. આ દરેક લેખક જાહેર લેખક તરીકે તેમજ વક્તા તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામેલા હોવાથી અને તેનો મોટો ભાગ તો આ માસિકને જન્મ આપનાર સભાનો અંગીભૂત હોવાથી તેમના સંબંધમાં કાંઈ પણ પ્રશ્નના લખવી તે યોગ્ય જણાતી નથી. પરંતુ એટલું લખવું જરૂરનું છે કે એ લેખકો કાયમ લેખો આપ્યા કરશે તો મારી શોભામાં અવશ્ય અભિવૃદ્ધિ થયા વિના રહેશે નહીં.

આ વર્ષ આખરે ખરી રીતે કોઈ પણ વિષય અપૂર્ણ રહેલો નથી; પરંતુ આગળ ચલાવવાના વિષયો તરીકે મોહ શું સમજાવે છે ને વિવેક શું ફેરવાવે છે? શ્રીપાળ રાજના રાસ ઉપરથી નીકળતો સાર, જૈનત્તો—જૈન કાયદો, અષ્ટકવિવરણ, હૃદયપ્રદીપપટ્ટત્રિશિકા, સર્વમાન્ય કદયાણુમાર્ગ, દશ મહા શિક્ષા અને સાગ્રન્ય એ વિષયો છે કે જે વિષયોએ વાંચકોના હૃદયનું અરેખકું આકર્ષણ કરેલું છે. આ શિવાય ગત વર્ષમાં કોન્ફરન્સને અંગે પણ ઘણા વિષયો લખવામાં આવ્યા છે. છેલ્લો અંક તો માત્ર કોન્ફરન્સના વિષયોથીજ ભરપૂર પ્રગટ કરેલો છે. કોન્ફરન્સ પ્રત્યેની અપૂર્વ ભક્તિ બતાવવાને માટે એટલુંજ બસ છે.

ગત વર્ષના સંબંધમાં આટલું વિવેચન કરીને તેમજ પ્રસ્તુત વર્ષ સંબંધી દિગ્દર્શન કરાવીને ખાસ આ માસિકની ઉપયોગિતા બતાવી આપવી એજ મુખ્ય હેતુ છે. આવા માસિકો અનેક પ્રકારનું હિત કરે છે. વાંચનારને વક્તા તેમજ લેખક બનાવે છે અને જો તે પ્રમાણે વર્તન કરવામાં આવે છે તો અવશ્ય આત્મહિત પણ કરી આપે છે. ખરું સુખ શેમાં છે? અને સંસારમાં સુખ છે? એવા વિષયો આ સંસારનું સ્વરૂપ આપણી દૃષ્ટિ આગળ ખડું કરી આપે છે અને જો વિવેકદૃષ્ટિથી તેનું મનન કરવામાં આવે તો મિથ્યા જન્મના નાશ પામે છે, સુખદુઃખમાં સમાન વૃત્તિ થાય છે અને અહિંદૃષ્ટિપાતું ટળી જઈ આત્મદૃષ્ટિપાતું પ્રાપ્ત થાય છે. મોહ શું સમજાવે છે અને વિવેક શું ફેરવાવે છે? એ વિષયનો હેતુ પણ ખાસ મિથ્યા સમજણને દૂર કરાવી ખરી સમજણને આગળ પાડવાનો છે. આ પ્રાણી મોહની સમજાવટને અંગે જે જે લૂલ કરી રહ્યો છે તેવી લૂલો હવે પછી ન થવાને માટેજ એ લેખ લખવાનો પ્રયાસ છે, પરંતુ તેની અસર જે પ્રાણીની ભવશ્રેણી અદ્ય હોય, સંસારશ્રમણ એાહું કરવાનું હોય, અને ધર્મ સન્સુખ થયેલ હોય તેનેજ થાયછે; બીજા પ્રાણીને તેવા પ્રકારની અસર થતી નથી.

મને જન્મ આપનાર સંસ્થાને આજે ૨૭ વર્ષ પૂરાં થઈ ૨૮મું વર્ષ બેસે છે. નવા જમાનાની પદ્ધતિ અનુસાર ૨૫ વર્ષ થતી સીદ્ધવર જ્યુબીલી આનંદોત્સવનો

નવું વર્ષ.

૫

પ્રસંગ આ સમયે જૈન કોનકરન્સના મેળાવડાના પ્રસંગ ઉપરજ કરવાનું મુકરર કરવામાં આવ્યું છે. આવા પ્રસંગ ક્વચિતજ પ્રાપ્ત થાય છે. જો કોઈપણ જૈન સંસ્થાની જ્યુનીલી થવાનો પ્રસંગ બન્યો હોય તો આ પહેલાંજ છે. મને પણ આ હકીકત અત્યંત આનંદ ઉત્પન્ન કરે તેવી છે. કારણકે મારી જ્યુનીલીના પણ જોમાંજ સમાવેશ થયેલો છે. મને બે વર્ષ ચોછા છે, ને મારી ઉત્પાદક સંસ્થાને બે વર્ષ વધારે છે, એટલે બન્નેના મળીને સરખાં વર્ષ થાય છે. આ આનંદોત્સવ પણ જોવા લાયક થશે, પરંતુ તેનું વર્ણન પ્રારંભમાં કરવા કરતાં તે પ્રસંગ વ્યતીત થયા બાદ લેખિનીદ્વારા જાહેર થશે, એટલે મારા વાંચકો સ્વયંમેવ તે જાણી શકશે, અને મારા આનંદમાં તેઓ પણ ભાગ મેળવશે.

હવે પ્રારંભમાંજ મારા ઉત્સુક વાંચકોનો વધારે વખત ન રોકતાં મારા ઉત્પાદકોનો, સભાના અંગીભૂતોનો, ગ્રાહકવર્ગનો, લેખકોનો, સહાયકોનો અને પ્રાંતે આખી જૈન કોમનો જય ઈચ્છી તેને માટે પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા પાસે પ્રાર્થના કરી હું નવા વર્ષમાં પ્રવેશ કરું છું, અને જેમ જને તેમ મારા ગ્રાહકોની, હિતેચ્છુઓની અને આખી જૈન કોમની શબ્દરચનાદ્વારા વિશેષ સેવા જાળવવા તત્પર થાઉં છું. પરમાત્મા મારી ઈચ્છા સફળ કરે.

તથાસ્તુ.

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

છઠ્ઠી જૈન ગ્વેતામ્બર કોન્ફરન્સ.

પ્રમુખ સાહેબનું આગમન.

સામૈયાનો ભવ્ય દેખાવ.

આવકાર આપવાની ઉત્સુકતા.

હળીમળી રહેલું ભાવનગર શહેર.

આજે નવીન વર્ષનું પ્રભાત છે, ધૈર્ય શુદ્ધ એકમની આર્ષાદગ્નક સવાર છે. આખી જૈન પ્રજા માન્યવર પ્રમુખ સાહેબ શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈને આવકાર આપવાની તૈયારી કરવામાં તત્પર થઈ ગઈ છે, અને કોન્ફરન્સની ભવ્યતામાં વધારો કરવાનો અને તે હેતુ માટે પ્રથમ સ્થાને બહાર કરેલા નેતાને વધાવી લેવાનો ચોતરફ પ્રયાસ ચાલી રહ્યો છે. સૂર્યોદય થતાં હજારો જૈનો અને અન્ય કોમના ગૃહસ્થો રેલ્વેસ્ટેશન તરફ પ્રયાણ કરતાં માલુમ પડે છે. સુંદર વસ્ત્રોથી વેષિત થઈ બાળ, યુવાન અને વૃદ્ધનાં ટોળેટોળાં પ્રમુખ સાહેબને માન આપવા માટે અહીં તહીં દોડદોડ કરતાં જણાય છે. કોઈ દુકાનપર તોરણો લટકાવે છે, કોઈ માળીને ત્યાં ફુલ-હાર લેવા દોડે છે, કોઈ કમુંબામાં કોરેલા સુવર્ણ લેખો બાંધવા મંડી ગયા છે, કોઈ દેવજાતો બાંધે છે, કોઈ વાવટાથી દુકાનને સુસજ્જિત કરવામાં રોકાઈ ગયા છે, અને કોઈ બીજી અનેક પ્રકારની તૈયારીઓ કરવામાં લાગી ગયા છે. એક તરફથી દાથીઓ તૈયાર થઈ સ્ટેશનપર આવતાં જાય છે, બીજી તરફથી ગાદીઓની ધમાધમ ચાલે છે, વોલંટીયરોની એક મોટી ફોજ સ્ટેશન ઉપર હાજર થઈ ગઈ છે, અને દિવાન સાહેબ સુધી સર્વ અમલદારો અને અન્ય કોમના આગેવાન શહેરીઓ હાજર થઈ ગયા છે, સ્ટેશનને પણ પ્રસંગને યોગ્ય રીતે જ્વળ, વાવટા અને દરવાજાથી શણગારવામાં આવ્યું છે અને બરાબર સાઝ સાત વાગવાનો સમય થતાં સ્ટેશનની અંદર અને બહાર ચાલવા જેટલી જગો પણ બાકી રહી નથી. સ્ટેશનના અધિકારીઓએ પાસ વગર સર્વને અંદર દાખલ થવાની પરવાનગી આપી સગવડમાં વધારો કર્યો હતો. હવે પ્રમુખ સાહેબની સ્પેશીયલ ટ્રેનને આવી પહોંચવાની રાહ જોવામાં આવતી હતી. બરાબર નીમલ વખતે (૭-૫૧ લોકલ ટાઈમ) સ્પેશીયલ ટ્રેન પ્રમુખ સાહેબ અને તેમની સાથેના બીજા ગૃહસ્થો અને બાળુઓને લઈ સ્ટેશનમાં આવી પહોંચી. તે પ્રસંગે વોલંટીયરો (સ્વયં સેવકો)ની ઉભેલી તેવડી દ્વારા તેમને આદર આપ્યો,

છઠ્ઠી જૈન સ્થેતામ્બર કોન્ફરન્સ.

૭

અને દિવાન સાહેબ વિગેરે પ્લાટફોર્મ ઉપર તેમને મળ્યા. પુષ્પહાર, પહેરાવવામાં આવ્યા. છઠ્ઠી કોન્ફરન્સના પ્રમુખ તરીકેનો સુવર્ણ ચાંદ એનાયત કરવામાં આવ્યો, ત્યાર બાદ સ્ટેશન ઉપરના દરબાર હોલમાં તેઓ સાહેબને લઈ જવામાં આવ્યા, જ્યાં દરેક અમલદાર અને નગરશેઠ વિગેરે આગેવાન ગૃહસ્થોને તેઓ મળ્યા અને તેઓ થોડો વખત આરામ લે તે દરમિયાન તેઓને આવકાર આપવાને પ્રોસેશનની તૈયારી બહાર થઈ ગઈ. બરાબર સાડા આઠ વાગે પ્રમુખ સાહેબે સ્ટેટકેરેજમાં પાતાની બેઠક લીધી હતી. તેમની જાણમાં અત્રેની પ્રોસેશન કમીટીના પ્રમુખ વોરા હડીસંગ ઝવેરચંદ અને શેઠ જમનાભાઈ ભગુભાઈએ બેઠક લીધી અને સામી બાબુએ બન્ને ચીફ સેક્રેટરીઓ શા. કુંવરજી આણંદજી અને વોરા બુઢાભાઈ સાકરચંદ અને વોરા અમરચંદ જસરાજે પાતાની બેઠક લીધી. પ્રોસેશનની શોભા અવર્ણનીય હતી. પ્રથમ સાદાં અને જરીવાળાં ડંકા નિશાન ચાલતાં હતાં, તેની પછવાડે જૈન માંગલિક ચિન્હ ઇંદ્રધ્વજ ચાલતો હતો. ત્યારપછી કોતલના પાંચ હાથીઓ મંદ ગતિએ ગમન કરતા હતા અને મ્યાનો, પાલખી, તાવદાન વિગેરે રાજ્યની ઉત્તમ વસ્તુઓ તેની પછવાડે ચાલી શોભામાં બહુ વધારો કરતી હતી. વચ્ચે વચ્ચે ગોડવેલા બેન્ડોના સુંદર અવાજ માલુમ પડતો હતો. હાથીના હોદાપર શેઠ મનસુખભાઈના પુત્ર માકુભાઈ અને ભાણુજી બકુભાઈએ બેઠક લીધી હતી. પછી તુરતજ વોલંટીયરોના જનરલ યુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ શા. નરોત્તમદાસ ભાણુજી પાતાના પાંચ યુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટો સાથે વોરાપર બેસી ચાતસરે દેખરેખ રાખતા હતા અને તેઓની પછવાડે લગભગ સાડા ચારસો વોલંટીયરોનું લશ્કર ચાલતું હતું. આ શોભા અવર્ણનીય હતી. છેવટે પ્રમુખ સાહેબની ગાડી અને તેની પછવાડે બીજા ગૃહસ્થોની આઠ ગાડીઓ ચાલતી હતી. પ્રોસેશન દાણાબન્દર, બંદર દરવાજા અને મોટી બન્દરમાં થઈ ગોધાના દરવાજાના રસ્તે મોતીબાજ તરફ થઈ નાકુબાગ જવાનો હતો અને તે માટે આખો રસ્તો પાણીના છંટકાવ અને વાવટા તોરણથી છવાઈ ગયો હતા. બન્ને બાબુએ જોનાર સ્ત્રીપુરુષોની હારની હાર થઈ ગઈ હતી જેમાંથી રસ્તો મેળાવવો પણ બહુ મુશ્કેલ હતો. આખો રસ્તો પ્રમુખ સાહેબને અઆધારણ માન મેળ્યું હતું અને હાર તથા ગજરાથી તેઓની ગાડી ચીકાર ભરાઈ ગઈ હતી. તેઓ સાહેબને બહુ જગોએથી માન આપવામાં આવ્યું હતું, તેમાં સુખ્યત્વે કરી જૈન શુભેચ્છક પત્રના અધિપતિ, વોરા અમરચંદ જસરાજ, વોરા હડીસંગ ઝવેર, શ્રી આત્માનંદ જૈન સભા, શા. આણંદજી પુર-ખોત્તમ, શ્રી જૈનધર્મ પ્રસારક સભા, નગરશેઠ પરબુદાસ ભગવાનદાસ, શા રતનજી

૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

વીરજી, શા. ત્રિભુવનદાસ લાણીજી, શ્રી સંઘ, શ્રી વૃદ્ધિચંદ્રજી જૈન વિદ્યાશાળા, શ્રી ઉજ્જવળાઈ જૈન ઇન્સ્ટિટ્યુશન વિગેરે વિગેરે અનેક સંસ્થાઓ અને ગૃહસ્થો તરફથી અસાધારણ રીતે માન આપવામાં આવ્યું હતું અને સર્વ જનોના હૃદયમાં આકૃષ્ટ પણ અપૂર્વ હતો. પા માઈલનેટલું અંતર પસાર કરવામાં સવાબે કલાક થયા હતા, અને લગભગ અગિયાર વાગે પ્રોસેશન નાકુ ખાગમાં પહોંચ્યા હતા. અત્ર પ્રમુખ સાહેબ પહોંચતાં જ દિવાન સાહેબ ફરી વાર મળવા આવ્યા હતા અને અસ્પર્શ લાગણી ખતાવનારા શબ્દો ઉચ્ચારી આભાર માન્યો હતો. પ્રસંગને અનુસરતું વિવેચન શાસ્ત્રી નર્મદાશંકર દામોદરે પણ કર્યું હતું. આ દિવસનો ભવ્ય દેખાવ દરેક જૈન વ્યક્તિના હૃદયમાં ડોરાઈ રહેશે એ સ્વાભાવિક છે.

‘ડેલીગેટોનું’ આવાગમન, મોટી સંખ્યામાં હાજરી, સ્ત્રી વીઝીટરોની સગવડ, રીસેપ્શન કમીટીએ કરેલી ઉતારા ભોજનની સગવડ.

પ્રમુખ સાહેબનું ચૈત્ર શુદ્ધ એકમે આગમન થયું તે દિવસ સવારે, ખંપોરે, સાંજે અને રાત્રે મોટી સંખ્યામાં ડેલીગેટો આવવા લાગ્યા, તેઓને આવકાર આપવા રેલ્વે રીસેપ્શન કમીટીના સભાસદો હાજર રહેતા હતા, અને વોલંટીયરના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ શા. પ્રેમચંદ રતનજી પોતાની ટુકડી સાથે સ્ટેશન પર કેંપ નાખી દરેક ટ્રેન વખતે હાજર રહેલાજ હતા. રેલ્વેના દરમાં કન્સેશન, શત્રુંઝયની સાન્નિધ્ય અને લાવનગર તરફ સ્વાભાવિક જેવ્યાણું લીધે ડેલીગેટો બહુ સંખ્યામાં હાજર થવાનો અભવ હતો, અને તેમને સાફ ઉતારાની વ્યવસ્થા કરી રાખી હતી. દૂરના ઉતારાઓ માટે દેરાસર પણ બુદ્ધ સ્થાપવામાં આવ્યા હતા અને ઉતારાઓ રીપેર કરાવી ખાસ તૈયાર કર્યા હતા. પરંતુ ડેલીગેટો સાથે બેસંચો અને છોકરાંઓ અને તે ઉપરાંત મોટી સંખ્યામાં વીઝીટરો ઉતરી પડવાથી બીજને દિવસે ઉતારાની વ્યવસ્થા કરવાનું કાર્ય બહુજ મુશ્કેલ થઈ પડ્યું. તત્કાળમાં બીજી મોટી જગ્યાઓ માગી લઈ બનતી વ્યવસ્થા ઉતારાકમીટી અને ચીફ સેક્રેટરીઓએ કરી, તોપણ ધાર્યો કરતાં માણસ ત્રણ ગણું થઈ જવાથી સર્વને સતોષ આપવાનું બંની શક્યું નહીં હોય એ બનવા ભ્રજ છે. એકમ અને બીજે ચાલુ ચાર ટ્રેનો આવવા ઉપરાંત ચાર અને છ સ્પેશીયલ ટ્રેનો આવી અને દરેક ટ્રેનમાં લગભગ એવડી ગાંડીઓ આવવા લાગી. ટ્રેન આવતી વખતે વોલંટીયરોના અવાજ અને સ્ટેશનનો

છડ્ડી જૈન સ્વેતાશ્વર કોન્ટ્રસ.

૯

દેખાવ આકર્ષણીય થઈ પડતો હતો. જનરલ સેક્રેટરી મી. ઢઢા અને શેઠ લાલભાઈ માટે ખાસ ઉતારા રાખ્યા હતા, શેઠ વીરચંદ દીપચંદ પોતાના સ્નેહી માણદીવાનપુત્ર સારાભાઈને ત્યાં ઉતરી હતા અને શેઠ પુનમચંદ કરમચંદ તથા બાબુ મણીલાલજી માટે જુદા ઉતારાની ગોઠવણ કરી હતી. શ્રી વીઝીટરોની સંખ્યા પણ બહુ થઈ હતી અને દશ દિવસથી ટીક્રીટ આપવાનું કામ બંધ રાખવું પડ્યું હતું, છતાં છેલ્લી ઘડીએ પાંચસે ટીક્રીટ વધારે કાઢવાની અને તે માટે ગોઠવણ કરવાની જરૂર પડી હતી. ભોજન માટે ઉતારાથી તદ્દન અલગ જગો રાખી હતી. બે મોટાં રસોડાં રાખ્યાં હતાં, ન્યાં ડેલીગેટોની સગવડ બળવવા પૂરતો પ્રયાસ કર્યો હતો. લોકોની મેદની એટલી નમી હતી કે ચૈત્ર શુદ્ધ બીજની સાંજે શહેરમાં ગાડી ચલાવવી પણ મુશ્કેલ થઈ પડી હતી.

વિધ્નો-તેમને દૂર કરવાનો પ્રયાસ: ડેલીગેટોની મોટી સંખ્યાને પહોંચી વળવાની ગોઠવણ કરવા ઉપરાંત જવાબદાર કામ કરનારાઓને બીજી બાબતોમાં બહુ ધ્યાન આપવું પડતું હતું. મહુવા પાલીતાણાના સ્થાનિક તકરાર કેટલીક ગેરસમજુતી ઉત્પન્ન કરી કલહ કરાવે તેવાં ચિન્હો દેખાડતો હતો, અને તેથી તે સંબંધમાં સમજાવટ કરવાનું મહાન કાર્ય પન્યાસજી શ્રી નેમ-વિજયજી સમક્ષ ચાલતું હતું. આ બાબત સ્થાનિક દૃષ્ટિએ અતિ મહત્વની હોવાથી કાર્ય કરનારાઓને તે સંબંધમાં પણ બહુ કાળક્ષેપ કરવો પડતો હતો. છેવટે આગેવાનોની સમજણ અને ઉક્ત મુનિરાજની પ્રેરણાથી કલહ શાંત થયો હતો. બીજી અગવડ ઘણા વખતથી ચર્ચાતા કચ્છીભાઈઓના સવાલને લગતી હતી. તેઓનો વિચાર શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીના હિસાબ છપાવી બહાર પાડવાનો, પ્રમુખે ઠરાવોના સંબંધમાં પ્રતિજ્ઞા લેવાનો અને પ્રમુખની દરખાસ્ત પર સુધારો મુકવાનો હતો. ચીફ સેક્રેટરી પર તે સંબંધી તેમણે લખાણ કર્યું હતું; પરંતુ રીસેપ્શન કમીટીએ એકમતે સ્વીકારેલા પ્રમુખની દરખાસ્ત પર સુધારો મુકાય તો આખા શ્રી સંઘને, પ્રમુખને અને જૈન કોમને અપમાન કરવા જેવું થાય અને કદાચ સુરતના દેખાવનું પુનરાવર્તન થાય એવા ભય બહુ માણસોના મનમાં હતો, તેથી એક ખાનગી મીટીંગ કરી તેમાં શેઠ વીરચંદભાઈ, મે. ઢઢા સાહેબ, દામોદર બાપુશા, કુંવરજી આણંદજી, જુઠાભાઈ અને બીજા આગેવાનોએ કચ્છીભાઈઓ સાથે વાત કરી ઠરાવના સુસદામાં થોડોક ફેરફાર કરી તે પ્રમાણે સજ્જેક્ટ કમીટીમાં મૂકવા ગોઠવણ કરી, અને તેથી તે સંબંધી વાદળ તરતમાં દૂર થયું. આ ઉપરાંત બીજા સ્થાનિક

૧૦

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

અને પરદેશ સંબંધી અગત્યના અથવા નહીં સવાલો તરફ બહુ ધ્યાન આપવાનું હોવાથી હેલીગેટોની સજવડતાના સંબંધમાં જોઈએ તેટલું ધ્યાન ચીફ સેક્રેટરીઓથી આપી ન શકાયું હોય એ બનવા જોગ છે. શાસનની ઉન્નતિ કરવાની શુદ્ધ બુદ્ધિ હોવાથી સર્વ વિધો દૂર થયાં અને ચૈત્ર શુદ્ધ ત્રીજનું માંગલ્ય પ્રભાત સૂર્યનાં લાલ કિરણો ફેંકતું સર્વને પ્રાપ્ત થયું. લાંબા વખતથી જે દિવસની રાહ જોવામાં આવતી હતી તે પ્રાપ્ત થતાં તેને માટે તૈયારી થવા લાગી.

પ્રથમ દિવસના કાર્યમાં પ્રવેશ કરીએ તે પહેલાં જુદી જુદી કમીટીઓએ કેવા પ્રકારની તૈયારીઓ કરી હતી તે પર જરા નજર ફેરવવી યુક્ત ગણાશે. કોન્ફેડરન્સ કમીટીએ પત્રવ્યવહાર ચલાવી બહુ કાર્ય કર્યું હતું. હસવો કેવા પ્રકારના લેવા તે સંબંધમાં સર્વનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો અને તે સર્વનો નિષ્કર્ષ કાઢી હસવોનો ખરો તૈયાર કર્યો હતો અને તેની પાંચસે નકલો પ્રથમથી મોકલી આપી હતી. આથી સંબંધિત કમીટીનું કાર્ય બહુ સરળ થઈ પડવા સંભવ હતું. તે ઉપરાંત કોડિયાવાડના આજેવાનોનો હાનિકારક રીવાજોના સંબંધમાં અભિપ્રાય પુછી કેટલુંક વ્યવહાર કાર્ય કરવા ધારણા રાખી હતી, જે ધારણા સર્વાંશે ફલીભૂત થઈ શકી નથી, તોપણ હજુ તે સંબંધી કાર્ય આગળ ચાલી શકે તેવી સ્થિતિમાં છે, ટીકીટ કમીટીએ દરેક ગામવાળાને પ્રથમથી જ ટીકીટો મોકલી આપી હતી અને તેથી નજીકના દિવસોમાં જે ગોટાળો થાય છે તે થવા સંભવ નહોતો. હેલ્થ કમીટીએ દવા વિગેરેની સજવડ કરવા ગોડવણ કરી હતી અને ઇન્ટેલીજન્સ કમીટીએ પાતામાટે એક નાના તાંબુ મંડપની બાબતમાં ઉભા કર્યો હતો. સંલગ્ન કમીટી પાતાના કાર્યમાં ઘણા દિવસથી તત્પર રહી હતી અને મંડપ કમીટીનું કાર્ય એક માસથી શરૂ થઈ ગયું હતું. રેલ્વે સ્ટીમર કન્વીનીયન્સ કમીટીએ પ્રયાસ કરી બોમ્બે બરોડા, ભાવનગર તથા આઉથ રેહિલબંડ વિગેરે રેલ્વેનું તથા સ્ટીમરનું ભાડા માટેનું કન્સેશન મેળવી બહુ સજવડ વધારી હતી. આવી રીતે સર્વ કમીટીઓ પાતા પાતાનું કાર્ય ઉમંગથી કરતી રહી હતી, અને કોન્ફેડરન્સના દિવસો નજીક આવતાં સઘળા મેંબરો પાતાપાતાનાં કાર્યોમાં ચીવટથી જોડાઈ ગયા હતા.

ચૈત્ર શુદ્ધ ત્રીજ શનિવારની પ્રભાતે આખા શહેરમાં આનંદ પ્રસરી રહ્યો હતો. સમાજનો વખત અચ્ચાર કલાકનો હોવાથી સર્વ દેવદર્શન, પૂજા તથા શુદ્ધ દનાદિ કરી ભોજન લઈ મંડપ તરફ પ્રયાણ કરતા હતા. છેલ્લી ઘડીએ સ્ત્રીઓની સંખ્યામાં પાંચસેનો વધારો થવાથી મંડપ કમીટી અને વોલન્ટીયરોના

છઠ્ઠી જૈન શ્વેતામ્બર કેન્દ્રરન્સ.

૧૧

કાર્યમાં કેટલીક મુશ્કેલી ઉભી થઈ હતી. મંડપ સન્મુખ આવતાં તેની લવ્યતા બેઈ સર્વને આનંદ થતો હતો. ગોધાના દરવાજા બહાર આદળદેરી રહેવારમાં બહુ વિશાળ મંડપ નાખવામાં આવ્યો હતો, મંડપની લંબાઈ ૨૧૬ પુટ અને પહોળાઈ ૧૮૮ ફુટ રાખવામાં આવી હતી અને તેમાં આડ હજાર પ્રેક્ષકો સગવડથી બેસી શકે તેવી ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી. મંડપમાં દાખલ થતાંજ પ્રથમ નાનો તંબુ દીક્રીટ કમીટીનો આવતો હતો, જે કમીટીએ ડેલીગેટોની સગવડ સાડ પોતાની ઓપ્રીસ લાંબ રાખી હતી. મંડપની બાબુમાં જનરલ સેક્રેટરીઓનો, પ્રમુખ સાહેબનો, ચીફ સેક્રેટરીનો, ઈન્ટેલીજન્સ કમીટીનો, ટેલીગ્રાફ ખાતાનો અને કેન્દ્રરન્સ હેડ ઓફીસનો—એ પ્રમાણે તંબુઓ ગુનુકમે ગાળ્યા હતા, અને તેની આગળ પાણી પીવા માટે ખાસ ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી. મંડપની ડાબી બાજુએ પોલ ટીયર કમીટીનો તંબુ આવેલો હતો અને પછવાડેના ભાગમાં સ્ત્રીઓ માટે ખાસ તંબુ તથા ટીચો ઉભી કરવામાં આવી હતી. તેને માટે પાણીની ખાસ બુટી ગોઠવણ હતી. મંડપમાં દાખલ થતાંજ તેની વિશાળતા અને લવ્યતા જણાઈ આવતી હતી. મુખભાગમાં કીલા વેલાઓનાં ફુંડાઓ ગોઠવેલાં હતાં, બગીચો બનાવી દીધો હતો, અને લવ્ય દરવાજો કરેલો હતો. મંડપની સામે પ્રમુખ સાહેબ અને માનવંતા ડેલીગેટોની બેઠકો પ્લાટફોર્મ ઉપર ગોઠવી હતી અને તેની એક બાજુએ સ્ટેટના અમલદારો માટે બુટી ગોઠવણ રાખી હતી. સ્ત્રીઓ માટે ગોઠવણ પ્લાટફોર્મની બન્ને બાજુએ રાખી હતી અને વક્તાઓ માટે વચ્ચે છ શ્રીટ ઉંચો મંચ બાંધવામાં આવ્યો હતો અને તેને કમુંબા વિગેરેથી શણગારવામાં આવ્યો હતો. મુન મહારાજો માટે નવ ફુટ ઉંચો મંચ બાંધી તેની શોભામાં વધારો કરવામાં આવ્યો હતો. દરેક વિભાગના ડેલીગેટો માટે નંબર વાર બેઠકો ગોઠવી દેવામાં આવી હતી. મંડપની ઉપર આબુ બાબુ અને ચોતરફ ક્વન્ડપતાકા ફરકી રહેલા હતા અને મંડપની અંદર પણ વિચિત્ર પ્રકારની શોભા કરવામાં આવી હતી. ડેલીગેટની સંખ્યા બહુ વધારે હતી. કુલ સંખ્યા ૪૨૦૦ ની થઈ હતી.

આ ઉપરાંત શ્રી વીઝીટરોની સંખ્યા ૨૦૦૦ની હતી અને સ્ટેટના અમલદારો, રીસેપ્શન કમીટીના મેંબરો વિગેરેની સંખ્યા ૮૦૦ લગભગ હતી. કેન્દ્રરન્સના કાર્યને મદદ કરનાર અને કામ કરનારાઓમાં ફ્રી પાસ અને વર્કમેન પાસ આપ્યા હતા તેની સંખ્યા લગભગ ૪૦૦ હતી. કુલ પ્રેક્ષકોની સંખ્યા દશ હજારથી ઓછી ગણાય નહિ.

૧૨

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

પ્રથમ દિવસ ચૈત્ર શુદ્ધ ૩ શનિવાર તારીખ ચોથી એપ્રિલના અગ્યાર વાગે દેલીગેટો વિગેરેને મંડપમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા અને મોટી સંખ્યાને લઈને તુરતજ માલુમ પડ્યું કે વ્યવસ્થા કરવા માટે પ્રબળ પ્રયાસની જરૂર છે. પ્લાટફોર્મ પર પ્રમુખ સાહેબની ડાબી બાજુએ ગાનવંતા પરોળાઓએ ગેઠક લીધી અને જમણી બાજુએ સ્ટેટના અમલદારોએ બેઠક લીધી. કાર્ય શરૂ થવાનો વખત થતાં વેરા અમરચંદ જસરાજ, શા ગીરધરલાલ આણંદજી, શેઠ રતનજી વીરજી, શા ત્રિભુવનદાસ સાણજીનું ઉપ્યુટેશન પ્રમુખ સાહેબને લેવા માટે તેમને ઉતારે ગયું; અને પ્રમુખ સાહેબ બરાબર એક વાગે પધાર્યા, તે વખતે તેમને અત્યુત્સાહથી માન આપવામાં આવ્યું અને તેવીજ રીતે જનરલ સેક્રેટરીઓ આવતાં તેમને પણ માન આપવામાં આવ્યું. પ્રમુખ સાહેબનું આગમન થતાંજ કાર્યની શરૂઆત કરવામાં આવી.

શરૂઆતમાં સ્થાનિક ચીફ સેક્રેટરી શા કુંવરજી આણંદજીએ મંગળાચરણ કર્યું, અને તે પછી અત્રેના શ્રી સંઘ તરફથી પ્રગટ થયેલી આમંત્રણપત્રિકા વાંચી સંભળાવી. એ કાર્ય થઈ રહ્યા પછી તુરતજ મંચ ઉપરથી પ્રથમ બાળકોએ અને પછી બાળાઓએ ગાયન ગાવાનું શરૂ કર્યું. દશ મિનિટ થયા પછી લાવનગરના નામદાર મહારાજ સાહેબ શ્રી લાવસિંહજી બહાદુર અને મહેરબાન દિવાન સાહેબ પ્રભાશંકરભાઈ પટણી પધાર્યા. તેમને આખી સમાજે બહુ હુર્પથી વધાવી લીધા. બાળાઓના ગાયનમાં તિલક કરવાનો પ્રસંગ આવ્યો તે વખતે શા કુંવરજી આણંદજીની પુત્રી અને બહેને પ્રમુખ સાહેબને મંગળ તિલક કર્યું અને તાંદુલ તથા પુષ્પોથી વધાવી લીધા. ગાયનો નીચે પ્રમાણે ગવાયાં હતાં—

ચાલો સાહેલી ભુવનેશ્વરીના—એ રાગ.

આજ ઉમંગે (૨) લાવનગરમાં ભારત સંઘ મળ્યો ભારી.
અતિઉછરંગે, ચઢતે રંગે જૈન શાસનની બલિહારી; ટેક.
લાવનગરની શેભા ભાળી, અલકાપુરી ગઈ નલ હારી;
લાવસિંહજી ભૂષિત ભારી, રામરાજ્ય નીતિ નિરધારી,
એક પત્ની ત્રત એક સ્વીકારી પ્રજા પુત્ર પુત્રી ધારી. આજ.
શેઠજી મનસુખભાઈ પધારી, આભારી કીધા ભારી;
આજ પ્રમુખપદ શ્રેષ્ઠ સ્વીકારી, મંડપ શેભા શણગારી;
જૈન બંધુની સ્થિતિ સુધરવા, જેને મન ક્ષતિભરી. આજ.

છઠ્ઠી જૈન શ્રવેતામ્બર કોન્ફરન્સ.

૧૩

જૈન જ્ઞાનવર્ધક સ્કુલ સ્થાપી, ઔપચારી કરી સારી;
 જ્ઞાનદાન ને જીવિત દાનથી, કીર્તિ જગમાં વિસ્તારી;
 જિન આગમ ને જિન મંદિરના, જીભીદ્વાર કથા ભારી. આજ.
 દહા ધૈર્ય ધરીને જાંધી, પાલ પાણી પહેલા સારી;
 સંપ બીજ ચાખ્યું ફળવધિમાં, થયું તરૂં શાખા વિસ્તારી;
 સાંકળચંદ્ર મીઠાં ફલ આશે, જૈનશ્રવેતામ્બર નરનારી. આજ ઉમંગે.

-
- શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વ જિનેશ્વર, જગ જય મંગલકારી,
 ધરણેન્દ્ર પદ્માવતી દેવી, રૂઢાય કરો સુખકારી;
 આજે આનંદરે ધન્ય થરી જયકારી, કોન્ફરન્સ બલિહારી. આજે. ૧
- જૈન શ્રવેતામ્બર કોન્ફરન્સની, છઠ્ઠી બેઠક આજે;
 ગુર્જર સોરઠ બંગ મરૂધર, દક્ષિણના જન રાજે. આજે. ૨
- સોરઠ દેશે ભાવનગર શુભ, જૈન પુરી અલબેલી;
 જૈન શ્રવેતામ્બર કોન્ફરન્સે, બેઠક લીધી પહેલી. આજે. ૩
- જૈનોની ઉન્નતિ કરવા, થાશે સરસ સુધારા;
 વ્યવહારિક ધાર્મિક કેળવણી, તેના નિયમ થનારા. આજે. ૪
- શ્રદ્ધાવંત વિવેકી ગંભીર, રાજનગર અવતારી;
 મનસુખભાર્ય ભગુભાર્ય સુશ્રાવક, પ્રમુખ પદવી ધારી. આજે. ૫
- તન મન ધનથી જૈનોન્નતિમાં, પ્રથમ પગલું ભરશે;
 કોન્ફરન્સનું કામ બળતી, જય લક્ષ્મી ઝટ વરશે. આજે. ૬
- જૈનોન્નતિનું ભાષણ સાફ, પ્રમુખનું વંચાશે;
 ફોલોવી જેવી રહેણી રહેવા, સત્ય ડરાવો થાશે. આજે. ૭
- વીર જિનેશ્વર ભક્તો થઈને, પાછા પગ નહિ ભરશે;
 બુદ્ધિસાગર શૂરા સજ્જન, મંગળમાળા વરશે. આજે. ૮

૧૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

જૈન કોન્ફરન્સ આજ ગાળ રહી, ગાળ રહી જન

ગળવી રહી. જૈન.

આખી.

દેશ દેશના આવકો, આત્મા ધરી ઉદ્ધાસ;

જૈન ધર્મ દીપાવવા, કરતા વિવિધ પ્રયાસ.

ધર્મ ઝનુન દીવ ધારીને ગાજતા, સુમતિ સદાય

ગિત શોભી રહી. જૈન. ૧

મંડપ રચના બહુ બની, જાણે સ્વર્ગ વિમાન;

વિજય વાવટા ફરકતા, ફરર કરતા ગાન.

સુખસાગર ભવ્ય લેહેરે ઉછલે, શોભા સંસદની

ન જાય કહી. જૈન. ૨

દશ દિક્ કીર્તિ વિસ્તરી, કોન્ફરન્સની આજ;

શાસન દેવની રુદ્રાયથી, સુધરશે શુભ કાજ.

મત્ત્ય વિચાર સંઘ મનમોહિ આવશે, પુણ્ય ઉદય

આજ પ્રેમે લહી. જૈન. ૩

ઋદ્ધિ સિદ્ધિ સુખ મળો, પામો ધાર્મિક જ્ઞાન;

બુદ્ધિસાગર સંપથી, થાશે સહુ કલ્યાણ.

જય જય બોલો જિન શાસન દેવની, શાંતિ કલ્યાણમયી

થાવો મહી. જૈન. ૪

ગાયનો ગવાઈ રહ્યાં બાદ અત્રેની રીસેશન કમીટીના પ્રમુખ વોરા હડીસંગ ઝવેરચંદે સ્વાગત આપનારૂં ભાષણ વાંચવાનું શરૂ કર્યું. તેમણે થોડો ભાગ વાંચ્યા બાદ બાકીનો ભાગ વોરા અમરચંદ જસરાજે વાંચ્યો હતો. ભાષણોની ભાગ નીચે પ્રમાણે છે—

વોરા હઠીસંગ ઝવેરચંદનું ભાષણ.

૧૫

સ્વાગત કમીટીના પ્રમુખ

વોરા હઠીસંગ ઝવેરચંદનું ભાષણ.

પરમ કૃપાળુ મુનિ મહારાજશ્રી, નેક નામદાર મહારાજ સાહેબ, સ્વધર્મીનું યાચી બાંધુઓ અને બેહેનો તેમજ અન્ય સદ્ગુહસ્થો! આજે આ સભામંડપમાં જે આનંદદાયક દ્રશ્ય મારે જાગવવાની છે, તે શ્રી ભાવનગરના શ્રી સંઘ તરફથી નીમાથેલ આવકાર દેનારી કમીટીના પ્રમુખ તરીકે, આ રમણીય મંડપમાં બિરાજેલા સમગ્ર ભારતવર્ષીય જૈન કોમના પ્રતિનિધિઓને હર્ષયુક્ત આવકાર આપવાની છે. પ્રતિનિધિ સાહેબશ્રી શ્રી ભાવનગરના સંઘના આમંત્રણને માન આપી લાંબી મુસાફરીનો શ્રમ વેઠી, પેસાનો અને સ્વાર્થનો ભોગ આપી તેમજ તેવી બીજી અનેક અચ્ચણા ભોગવી અમારા આ શહેરની શોભામાં વધારા કર્યો છે અને દીપાવળું છે. માટે હું આપ પધારેલા તમામ બાંધુઓને અમારા આ શહેરના સકળ સંઘ તરફથી સવિનય અપૂર્વ પ્રેમથી દિલોભની ભયો આવકાર આપું છું. અમારું આ ભાવનગર શહેર સંવત ૧૭૭૨ ની સાલમાં હાલના રાજ્યકર્તા અમારા નામદાર મહારાજ સાહેબના વહિલોએ વસાવ્યું તે સમયથી અત્યારસુધી આ શહેરની તેમજ અત્રેના જૈન સંઘની વ્યાપાર, કળાકૌશલ્યતા અને ધાર્મિક વૃત્તિમાં દિન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ પ્રતી આવેલી છે; તે સિવાય આપણું ચૈત્યો તીર્થંકર ભગવાનની અનેક ભવ્ય મૂર્તિ-ભાથી સુશોભિત હોય આ શહેરને દીપાવે છે, તેમજ ઉપાશ્રયો, બોર્ડિંગ, પાંજરા-ખોળ, સભાઓ, પાઠશાળા, કન્યાશાળા વિગેરે જે જે સંસ્થાઓ અમારા આ શહેરમાં જન્મ થવા પામી છે અને સારી સ્થિતિ ભોગવે છે તે અત્રે વિચરતા મુનિ મહારાજશ્રીઓને આભારી છે. અમારા આ શહેર ઉપર મરહુમ મુનિરાજ શ્રી વૃદ્ધિચંદ્રજી હારાજ અને પંડિતવર્ધ શ્રીમદ્ વિજયનાંદસૂરિ (આત્માશામજી મહારાજ) ની ર્ષુ કૃપાથી જે શુભ બીજ આ શહેરની જૈન કોમમાં ઘણા વખતથી રોપાયેલું છે, તે કળા રૂપે અત્યારે જૈન કોમમાં જે જાહોજલાલી છે તેજ છે. અમારું આ શહેર વેત્ર સિદ્ધાચળજીની નજીકમાં આવેલું હોઇને, અત્રે વસનારી જૈન કોમને યત્કિચિત્ત પવિત્ર તીર્થરાજની સેવા કરવાનો જે અમૂલ્ય લાભ મળે છે, તે સાથે હિંદુસ્તાનના જ સંઘની સેવા કરવાનો આ વર્ષે જે અપૂર્વ લાભ મળ્યો છે તેથી અત્રેનો શ્રી અપૂર્વ આનંદ પામે છે. આપને વિદિત હશે કે આપણી વ્યવહારિક તેમજ

૧૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ એક વખતે પ્રાચીન કાળમાં ઘણી ઉચ્ચ સ્થિતિ લોગવતી હતી, જે અત્યારે અવનતિને પહોંચી છે, અને તે સાથે ધાર્મિક અને વ્યવહારિક સુખનાં ઘણાં સાધનો તુટી પડ્યાં છે. તે સાધનો ફરી પ્રાપ્ત કરવા અને સુધારવાને માટે તેમજ બંને પ્રકારનાં સુખનો સરલ માર્ગ શોધવાને માટે આવા મહાન્ મેળાવડા સિવાય આ કાળમાં કોઈ બીજો સરલ અને સારો રસ્તો માલમ પડતો નથી. આવી સમગ્ર ઉન્નતિના શિખરે પહોંચવા માટે કેટલાક વખતની અને સમગ્ર બળની આવશ્યકતા છે. જેમ નાનાં નાનાં ઝરણાં એકઠાં થઈ એક મોટી નદી બની બય છે, વળી જેમ જુદા જુદા ગૃહસ્થ પાસે થોડા થોડા રૂપીઆ હોય તેના કરતાં ઘણા માણસોના રૂપીઆનું એક મોટું ભંડોળ એકઠું થવાથી એક મોટી બેંક કે પેઢી બની કરોડો રૂપીઆ પેઢા કરે છે અને તે જેમ રફતે રફતે થાય છે, તેમ વિવિધ વિચાર અને બળ બુદ્ધિવાળા મનુષ્યો એકત્ર થઈ પોતાનાં બળ બુદ્ધિ અને પૈસાનો ઉપયોગ એક સાથે એકઠો કરતાં જેમ સમર્થ થઈ બળ બદમે છે અને તે વજ્રે મોટાં મોટાં અને કંઠણ કામો ઉત્તમતા અને સરલતાથી સાધી શકાય છે તેમ આનું સમગ્ર હિત કરવાને મુદત અને બળની પૂરી જરૂર છે. પરંતુ તેનું બળ ધીમે ધીમે વધતું બય છે એમ આપણે આગલી ભરાયેલી દરેક કોન્ફરન્સના અવલોકન પરથી અને તેમાં થતા ઠરાવોના થતા જતા અમલથી સમબળું છે. કોન્ફરન્સે અત્યારસુધીમાં શાં શાં કાર્યો કર્યાં છે તેની ટુંકી નોંધ જણાવવા સ્વલ્પ છે.

કોન્ફરન્સે અત્યાર સુધીમાં કરેલ કામનું અવલોકન: સદ્યુણી બંધુઓ ! કદાચ કોઈ બંધુઓ એમ વિચાર કરતા હોય કે પાંચ વર્ષમાં કોન્ફરન્સે શું કર્યું ? તેના જવાબમાં અમારે એટલુંજ જણાવવાનું છે કે બાળક જન્મીને તરત જેમ કાર્યવાહક બનતું નથી, પણ તે જેમ જેમ ઉમરે વધતું બય છે અને તેને બળ આવતું બય છે, તેમ તેમ તે મહાન્ કાર્યનો કર્તા થાય છે; તેવી રીતે આ પાંચ વખત મળેલ કોન્ફરન્સને લીધે આપણી કોમમાં જે બગૃતિ થઈ છે તેના અનેક પૂરાવા છે. તેના દાખલા તરીકે કોન્ફરન્સ હયાતિમાં આવ્યા બાદ મારવાડ, મેવાડ અને બીજે સ્થળે કેટલાક જીર્ણોદ્ધાર કરવામાં આવ્યા છે, તેવીજ રીતે જેસલમીર, પાટણ, ખંભાત, લીંબડી વિગેરે શહેરોના પુરાતની ભંડારોની રીપ થઈ છે, જે આપણા હેરલ્ડ માસિકમાં છપાઈ પણ ગયેલ છે. વળી તેવીજ રીતે કેળવણીની બાબતમાં, નિરાશ્રિતને આશ્રય આપવાની બાબતમાં, વિદ્યાર્થીને તેમનો અભ્યાસ ચાલુ કરવાની બાબતમાં યોગ્ય મદદ આ કોન્ફરન્સ તરફથી આપવામાં આવેલ છે. વળી કેટલેક સ્થળે હાનિકારક રીવાજો કેટલેક અંશે નાબુદ થયાના દાખલાઓ પેપર દ્વારા આપણને માલમ પડેલા છે. વળી તેવીજ રીતે કેટલેક સ્થળે વિદ્યાશાળા, યાકશાળા, કન્યાશાળા સ્થપાએલ છે. કોઈ કોઈ સ્થળે બોર્ડિંગોનો પણ જન્મ થવા

વોરા હડીસંગ ઝવેરચંદનું આપણ.

૧૭

ખામેલા છે, અને છેવટે પ્રાન્તિક કોન્ફરન્સો મળવાથી તે તે જિલ્લાના વસનાર આપણા જૈન બંધુઓને કોન્ફરન્સથી શો લાભ છે તે જણાઈ ચૂક્યું છે; જેથી પાંચ વર્ષની ઉમ્મવળ કારકીર્દી અનુપમ અને અગણિત કાર્યો કરનારી થઈ પડેલ છે. વળી તે સાથે સાથી માટે લાભ આપણને એ થયેલ છે કે જુદા જુદા દેશમાં વસનારાં જુદા જુદા જૈન બંધુઓ એક સ્થળમાં મળતા હોવાથી તેઓમાં પ્રાતુભાવ અને દીલસોજી રાખતા શીખ્યા છીએ; અને તેના પરિણામે અરસપરસની ધાર્મિક અને વ્યવહારિક સ્થિતિનો આપણને ખ્યાલ આવ્યો છે. આ તમામ અને હવે પછી તેથી વધારે અગણિત લાભો આ કોન્ફરન્સની હયાતીથી, તેના દીર્ઘાયુષ્યથી અને સમગ્ર બળથી થશે એવો નિઃશંક સંભવ છે.

કેળવણી: દરેક દેશની કે કોમની ઉન્નતિ થવી તેનો મુખ્ય આધાર કેળવણી ઉપર છે; અને દરેક દેશ અને કોમનું સાફ નરસું ભવિષ્ય પણ તેના ઉપર લટકેલું છે. દેશની અને મનુષ્યની આધુનિક સ્થિતિ જોતાં જેટલે દરજ્જે ધાર્મિક, માનસિક અને શારીરિક કેળવણીની જરૂરીયાત છે તેટલેજ દરજ્જે હુન્નર ઉદ્યાગની કેળવણી આપવાની પણ જરૂર છે; કારણકે દેશની અને મનુષ્યની આબાદી અને આર્થિક સ્થિતિ સુધારવાનો અને ક'ગાળીયત સ્થિતિ મટાડવાનો તેજ સરલ અને સીધો રસ્તો છે. વળી કેળવણીનો બહેળો પ્રચાર થવા માટે અને સાધારણ સ્થિતિના મનુષ્યો પણ કેળવણી લઈ શકે તેને માટે સ્કોલરશીપો, બોર્ડિંગો અને એવા બીજા રસ્તાઓ કરવાની ખાસ આવશ્યકતા છે. વળી તે સાથે એછાં બચે કેળવણી લઈ શકે તેવા રસ્તા કરવાની પણ સાથેજ જરૂર છે.

ચૈત્યજીર્ણોદ્ધાર: બંધુઓ! આજકાલ એવું નજરે પડે છે કે એક તીર્થસ્થળે અને એક શહેરના દેરાસરમાં લાખો રૂપીઆ હોય છે અને બીજા તીર્થસ્થળે કે કોઈ ગામના દેરાસરમાં તેના રક્ષણ માટે કે પૂજાલક્ષિત માટે કાંઈ પણ સાધન હોતું નથી. આવા સંયોગો વચ્ચે જે જે તીર્થો કે ગામોનાં જિનાલયોમાં તે બાબતના પૈસાનો જોઈએ તે કરતાં વધારે હોય તેના વહીવટકર્તાએ વિચારવું જોઈએ કે દરેક તીર્થ, જિનાલયો અને તેની અંદર બીરાજમાન થયેલા પરમાત્મા આપણુ સર્વેને એક સરખા માનનીય અને પૂજનીય છે. તેથી જે જે સ્થળે ચૈત્યો અને તીર્થો જીર્ણ સ્થિતિમાં હોય કે જીર્ણ સ્થિતિમાં આવતાં જતાં હોય તેવાં સ્થળોનું રક્ષણ કરવા, તેના ઉદ્ધાર કરવા અને બચાવવા તે પૈસાનો વ્યય કરવો ઘટિત છે. દાખલા તરીકે સમેતશિખરજી તેમજ ગિરનારજી જેવા પવિત્ર તીર્થ ઉપર આપણા હક સાબીત કરવામાં તેમજ મરજી વિરૂદ્ધ બાંધવા ધારેલ મકાનોથી થવાની આશાતના વિગેરે અટકાવવામાં પણ આવા દ્રવ્યનો ઉપયોગ કરવાની આવશ્યકતા છે.

હાનિકારક રીવાજો: મનુષ્યભરૂપી ક્ષેત્રની અંદર તેની ઉન્નતિરૂપી બીજ દહન થવામાં હાનિકારક રીવાજો મુખ્ય છે. ધર્મની અવનતિ કરનાર, આચાર-વિચારમાંથી પતન કરનાર અને દેશને તથા કોમને અધમ સ્થિતિએ પહોંચાડનાર હાનિકારક રીવાજો છે. વળી તે સાથે આપણા સંસાર અને વ્યવહારને ધૂળ મેળવનાર પણ હાનિકારક રીવાજો છે. કન્યાવિક્રયથી પોતાની કોમની, ધર્મની અને દેશની અધમ સ્થિતિ, બાળલગ્નથી શારીરિક સંપત્તિની મંદતા તથા કેળવણીની અધમ સ્થિતિ અને વૃદ્ધિવાદથી પોતાની પુત્રીની અધમ સ્થિતિ થાય છે. તેમજ મરણ પાછળ કરવામાં આવતો ખર્ચ અને એવાં બીજાં કેટલાંક ગેર-વાજબી ફરજિયાત ખર્ચથી આર્થિક સ્થિતિનો પણ નાશ થાય છે. ન્યાંસુધી આવા દુષ્ટ અને જડ ઘાલી બેઠેલા ઘણા કાળના રીવાજોનો હૃદયબળ વાપરી નાશ નહીં કરીએ ત્યાંસુધી આપણા સંસાર સુખી થવાનો નથી; અને તેમ નહીં થવાથી ધર્મની ઉન્નતિ પણ થવાની નથી; જેથી તે કુરીવાજોને હવે જલદીથી બનતી મહેનતે દૂર કરવાની જરૂર છે. બંધુઓ! આટલું બોલી કે સાંભળી ગેસી રહેવાનું નથી. પરંતુ જે જે કાચો અત્રે પસાર થાય તે તે સરલ રીતે અમલમાં મૂકાય તે બાબતનો તાત્કાલિક વિચાર કરવાને આપ સાહેબને હું વિનંતિ કરું છું. આપ સર્વે સજ્જનોને વિદિત હશે કે આપણા દેશના ઉદયને માટે હયાતીમાં આવેલ નેશનલ કોંગ્રેસને જેમ સરકાર પાસે હક માગવાના છે તેવું આપણે નથી. આપણે તો આપણી કોમની અને લવિષ્યની પ્રબળી ઉન્નતિ કરવાની છે અને તે આપણા પ્રયાસે આપણે બંતે કરવાની છે. પરંતુ આવી મહાન બાબતમાં દાદાભાઈ, શ્રીરાજશાહ, બેનરજી, દત્ત અને ગોબલે જેવા મહાન બુદ્ધિશાળી અને રાજ્યનીતિનિયુષ્ટ પુરૂષો કે જે ધારે તો લાખો રૂપિયા ખેંદા કરી શકે, તેમ છતાં દેશના હિતમાં પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરી, સ્વાર્થનો ભોગ આપી, પોતાની જાદગી દેશસેવામાં અર્પણ કરી પોતાના પવિત્ર વર્તનની છાપ આખા દેશમાં મહાન નર તરીકે પાડી છે, તેમ આપણી કોમના આગેવાનોએ પોતાના બતિભોગથી, શ્રીમંતોએ પોતાની લક્ષ્મીથી, શ્રેષ્ઠ્યોએટો અને વિદ્વાનોએ પોતાની વિદ્વતાથી અને બુદ્ધિનિયુષ્ટ નરોએ પોતાની બુદ્ધિથી ઉપર બતાવેલા દેશસેવા કરનારા નરોનું અનુકરણ કરી, આપણી કોમની, ધર્મની અને લવિષ્યની પ્રબળી ઉન્નતિ થવા માટે આત્મભોગ આપવાની જરૂર છે.

બહાલા બંધુઓ ! હિંદુસ્તાનનાં બીજાં મોટાં શહેરોની જૈન વસ્તીના પ્રમાણમાં અહીંની જૈન વસ્તી વ્યાપારાદિકમાં કેટલેક અંશે પાછળ છે; જે જોતાં આપ મહાન કાર્ય કરી આખા હિંદના શ્રી સંઘ પ્રત્યે આમંત્રણ કરવાની અમો હિંમત કરી શકીએ નહીં; પરંતુ અમારા દયાળુ, બાહોશ અને પોતાની વિદ્વતા તથા પોતાની

ગોરા હઠીસંગ ઝવેરચંદનુ' લાપણુ.

૧૯

અન્ન-તરફના પૂર્ણ ખ્યારને લીધે આખા હિંદુસ્તાનમાં સર્વત્ર સ્થળે પંકાએલા છે એવા, નૃપતિઓના શિરેમણિ અને અત્ર બીરાજમાન થયેલા અમારા નેકનામદાર મહારાજ સાહેબ સર લાવસિંહજી બહાદુર કે. સી. એસ. આઈ. ની તમામ પ્રકારની સહાયતા મળવાના પાકા ભરોંસાથીજ અમે એ આપ સાહેબોને આમ-ત્રણ કહું છું; અને અમોન અત્યારે જણાવતાં ખુશી ઉપજે છે કે અમારા આ દયાળુ મહારાજએ કૃપાવંત થઈને અમોને અમારા ધાર્મી કરતાં ઘણી વધારે સહાય આપી છે જે માટે અમે સર્વે એ નામદાર મહારાજ સાહેબનો અંતઃકરણ-પૂર્વક આભાર માનીએ છીએ, અને પરમાત્મા પ્રત્યે પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે તેઓ દીર્ઘાયુષી થાઓ અને તેમનું રાજ્ય અમર તપો. વિશેષમાં આ રાજ્યના અમારા નામદાર દિવાન સાહેબ કે જેઓ હુમેશાં આવાં કાર્યો માટે દિલસોજી ધરાવે છે અને કિંમતી સલાહ આપવા સાથે દરેક પ્રકારની સગવડ કરી આપે છે તેઓ સાહેબનો પણ આ સ્થળે ઉપકાર માનવો એ અમારી ખાસ ફરજ છે.

હવે છેવટે મારે મારી એકજ ફરજ બજાવવાની બાકીમાં રહે છે, તે એ છે કે અહીંની રીસેપ્શન કમીટીએ આપણી કેન્દ્ર-સની ફતેહને માટે જે વીર પુરૂષને પ્રમુખ તરીકે ચુંટી કાઢેલ છે અને જે ગૃહસ્થ આપની સન્મુખજ બીરાજેલા છે તેની ઓળખાણ આપવી. આ ફરજ બજાવતાં મને ઘણો હર્ષ ઉત્પન્ન થાય છે કારણકે મારે જે વીરરત્નની ઓળખાણ પાડવાની છે તેની ઓળખાણ આપ્યા અગાઉજ આપ ઓળખી શકો તેમ છો કેમકે એ ગૃહસ્થ આપણી કોમમાંજ નહીં પણ આખા હિંદુસ્તાનમાં પ્રચ્યાત છે, વ્યાપારમાં બહુ આગળ વધેલા છે, જીર્ણોદ્ધાર, પુસ્તકોદ્ધાર, કેળવણીને ઉત્તેજન, નિરાશ્રિતને આશ્રય ઇત્યાદિ કાર્યમાં પોતાના દ્રવ્યનો મોટી સંખ્યામાં વ્યય કરનારા છે, આ જમાનાના ઉદાર પુરૂષોમાં પ્રથમ પંક્તિમાં મૂકવા યોગ્ય છે, સાથે ધર્મચુસ્ત છે; વળી વિદ્યાદેવીના પણ ઉપાસક છે કે જેની ખાત્રી તમોને તેમનું લાપણુ કરી આપશે, મારે કહેવની જરૂર રહેશે નહીં. આવા આપણી કોમમાં આગેવાન ગણાતા અને આગેવાનપણીને દરેક રીતે લાયક એવા પુરૂષને પ્રમુખ તરીકે શોધી કાઢવાથી અહીંની સઘ ઘણોજ મગર થયેલ છે એવા એ વીરરત્ન શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈ છે. એઓ ઘણા દીર્ઘદિવન અને પૂર્ણ વિવેકી હોવાથી તેમના પ્રમુખપણાનીચે આપણી કેન્દ્ર-સનુ કમ ફતેહમંદ રીતે પાર ઉતરવાનો પરિપૂર્ણ સંભવ છે.

પુણ્યરૂપ મેલાવણમાં જે વાસ્થાનોના પ્રતિનિધિઓ તેમજ વીઝીટર સાહેબોએ કોમના કલ્યાણ અર્થે અત્રે પધારવા તસ્દી લીધી છે તેથી તે સર્વને એકવાર ફરીથી સાનંદ વહેને આવકાર આપું છું અને આપની ભક્તિ તેમજ સત્કાર કરવામાં

૨૭

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

જે કાંઈ ન્યૂતાતા હોય અને આપની સગવડ બાબતવામાં જે કાંઈ ખામી દેખાય તેને માટે દાખા કરવાની ચાચના કરજું.

પ્રમુખ માટેની દરખાસ્ત, અનુમોદન અને ટેકો: રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખનું આવકાર આપનારૂં ભાષણ બલાસ થયા પછી તુરતજ કચ્છી આગેવાન શેઠ જેઠાભાઈ નરશી કેશવજીએ તોજ ઉપર ઉભા થઈ શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈને પ્રમુખસ્થાન આપવાની દરખાસ્ત કરતાં જણાવ્યું કે “પવિત્ર સુનિ મહારાજાઓ, નેક નામદાર મહારાજા સાહેબ, પ્રિય જૈન બંધુઓ અને સુશીલ બહેનો! આજની આ મહાન સભાનો ભવ્ય મેલાવડો જોઈ મને અતિ આનંદ થાય છે અને તે આનંદ વર્ણવવા મારી પાસે પૂરતા શબ્દો પણ નથી. શ્રી જૈન સંઘની સર્વ પ્રકારે ઉન્નતિ કરવાના માર્ગો યોજવાના જે મહાન કાર્ય માટે આપણે એકત્ર થયા છીએ તે સુકાર્યને સાંગોપાંગ પાર ઉતારવા કોઈ લાયક અને યોગ્ય જૈન ગૃહસ્થને આ સભાના નાયક તરીકે નીમવાની માન ભરેલી દરખાસ્ત આ સભા સમક્ષ મારે રજુ કરવાની છે. સુબંધ ઇલાકાના જૈનપુરી તરીકે કહેવાતા ગુજરાતના પાટનગર અમદાવાદના સુપ્રસિદ્ધ બાણીતા શ્રીમંત ગૃહસ્થ શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈનું નામ આપણો દરેક જૈન સારી રીતે બોલે છેજ. સુખ્ય તીર્થોની દેખરેખ રાખવામાં, જ્ઞાન અને વિદ્યાની વૃદ્ધિ કરવામાં, સ્વધર્મી બંધુઓને અનેક પ્રકારની સહાયતા આપવામાં અને ટુંકામાં એક શ્રીમંત અગ્રેસરને છાજતાં સુકાર્યો કરવામાં તેઓ સાહેબ હુમેશાં તન મન અને ધનથી સર્વદા તત્પર રહે છે, તેમજ અનેક મીઠો જેવા ઉદોગી કાર્યોમાં જોડાયલા છતાં તેઓ સંતસમાગમ કરી અનેક ધાર્મિક કાર્યોમાં પોતાના વખતનો મોટો ભોગ આપે છે. તેઓની વર્તણુક ખરેખર એક શ્રીમંત શ્રાવકને યોગ્ય છે. આવાં અનેક કારણોથી તેઓ આપણી મહાન સમાજનું અધ્યક્ષસ્થાન લેવાને યોગ્ય નર છે, અને હું ધારું છું કે આપ સર્વનો પણ અતઃક્રુણથી વોજ અભિપ્રાય હોવો જોઈએ. અનેક સલાહોપર આપણે અત્રે વિચાર કરવાનો છે અને વખત બહુ થોડો છે, તેથી તેમની લાયકાત પર વિશેષ વિવેચન ન કરતાં તેઓ આપણા આ મહાભારત કામમાં દરેક રીતે મદદગાર થઈ આપણું કાર્ય ક્ષેત્રમંદીથી પાર પાડી આપશેજ એટલું જણાવી શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈને આ છઠ્ઠી જૈન શ્વેતામ્બર ડોન્કરસના પ્રમુખ તરીકે નીમવાની દરખાસ્ત આપ સમક્ષ હું કરું છું અને મને આશા છે કે આપ સર્વ તેને એકમતે ને એકબવાને સહર્ષ સ્વીકારશો.” (તાળીઓના અવાજે આહુ.)

લાવનગરના નામદાર મહારાજ સાહેબનું લાવણ.

૨૧

મી. ગુલાબચંદણ દંદાએ સદરહુ દરખાસ્તને ટેકા આપતાં શેઠ મનસુખલાઈની ઉદારતા અને ધાર્મિક ઉચ્ચ વૃત્તિ પર વિવેચન કર્યું હતું અને તેમ કરતાં તેમની સખાવતો કેવી રીતે સર્વદેશીય હતી, તે જણાવતાં અમદાવાદમાં તેઓ તરફથી થયેલ હોસ્પીટલનું દયાંત આખું હતું. કેળવણી ઉપરના તેઓનો પ્રેમ બતાવી આપતાં તેઓશ્રી તરફથી ચાલતી સ્કૂલ તરફ ધ્યાન ખેંચ્યું હતું અને આશા બતાવી હતી કે જે દરખાસ્તને અનુમોદન આપવા તેઓ ઉભા થયા છે તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાંજ આવશે.

વોરા અમરચંદ જસરાજે તે દરખાસ્તને વિશેષ ટેકા આપ્યા બાદ સદરહુ દરખાસ્ત તાળીઓના ગડગડાટ વચ્ચે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી અને શેઠ મનસુખલાઈ જણાવ્યું સર્વના હર્ષ વચ્ચે બાબુ અમીચંદ પત્રલાલ તરફથી ખાસ તૈયાર કરાવેલ અને કોન્ફરન્સને અર્પણ કરેલ રૂપાની ખુરશી પર પોતની બેઠક લીધી હતી.

ત્યાર બાદ નામદાર મહારાજ સાહેબ જેઓ પ્રથમથીજ પધારેલા હતા તેઓએ આખી જૈન કોમને માન આપનારું લાવણ કર્યું હતું. આ આખું લાવણ દરેક જૈનને મનન કરવા યોગ્ય છે, જૈન કોમ તરફનો તેઓનો અપૂર્વ પ્રેમ બતાવનારું છે, જીવદયાના સિદ્ધાન્તને પ્રતિપાદન કરનારું છે, અને દરેક રીતે ધ્યાન આપવા લાયક છે. એ લાવણ અમે આખું અત્રે ઉતારી લેવું યોગ્ય ધારીએ છીએ. તેઓશ્રીએ મધુર સ્વરે જણાવ્યું કે—

શ્રી છઠ્ઠી જૈન કોન્ફરન્સના પ્રમુખ સાહેબ, તથા લાવનગર સન્માનકારિણી સભાના પ્રમુખ સાહેબ તથા બંધુઓ અને ગૃહસ્થો ! તમારા સંઘના આ લગ્ન મેલાવડામાં મને થયેલા આમંત્રણથી આવતાં મને ઘણું હર્ષ થાય છે. તમારી આગળ હજી ઘણું કામ કરવાનું ઉપસ્થિત થયેલું છે, અને જેમ વડોદરાના નામદાર મહારાજ ગાયકવાડ સરકારે પૂર્વના આવાજ એક પ્રસંગે કહ્યું હતું તેમ જે કામ તમારા પ્રમુખને કરવાનું છે તે હું કરવા માગતો નથી, એટલે લાંબું શિક્ષણ આપવાની પદ્ધતિ ગ્રહણ કરવાનો આવશ્યકતા નથી. હું માત્ર તમે તમારું કામ કેવી રીતે કરો છો તે જોઈ રાજી થવા આવ્યો છું. મારી આજની હાજરી તમારા નેતા તરીકેની નહીં પણ એક શુભેચ્છક પ્રેક્ષક તરીકેની છે, અને મારી એવી હાજરીથી તમને ખુશી હાંસલ થઈ હોય તેના કરતાં તમને આવા મોટા સમૂહને આવાં સારાં કામ માટે મારાશહેરમાં લેખા થયેલા જોઈ મને ચોરવધારે આનંદ થાય છે.

૨૨

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ

જૈન સંઘે પોતાના સ્વઉદ્યોગથી આ મહાન્ કોન્ફરન્સ મેળવી છે, તે છતાં પ્રજા તરીકે તમે માગેલી અને મારી ફરજ તરીકે મેં આપેલી ચિંત્કિયિત મદદને તમે ઉપકાર માનવા યોગ્ય કામ ગણી આભાર માનવાનો વિવેક કયો છે, તે મને યોગ્ય લાગતું નથી. હિંદુસ્તાનની રાજ્યભક્ત પ્રજાને રાજા તરફ એક એવી અપૂર્વ ભક્તિની લાગણી હોય છે કે જે રાજાના લેશ વાત્સલ્યને પણ અપૂર્વ કૃપાનું ચિન્હ માની લે છે. તમે તે લાગણીથી દોરવાઈ અત્યારે મારે માટે આભારસ્પર્શક શબ્દો બોલો છો, તે તમારી ભક્તિને ગમે તેટલું યોગ્ય હોય પણ મને તો જો મેં કાંઈ કયું હોય તો મારી ફરજ કરતાં કાંઈ વિશેષ કયું હોય એવું લાગતું નથી.

રાજા અને પ્રજા મળીને રાજ્યશરીર ગણાય છે. રાજ્યદેહનું ઉત્તમાંગ રાજા અને ધીર અંગો પ્રજા છે. દેહના દરેક અંગના ધર્મો તે જેમ આપના શરીરના ધર્મો છે, તેમ પ્રજાના ધર્મો તે રાજ્યશરીરના ધર્મો છે, અને તે નિયમે મારા અંગિત ધર્મના જેવી લાગણીથીજ હું મારી પ્રજાના ધર્મો તરફ જોઉં છું. વિચાર કરતાં તો એમ પણ લાગે છે કે દરેક મનુષ્ય જન્મથીજ જૈન છે, કેમકે અજ્ઞાન દશામાં પણ દરેક જીવ પોતાનું રક્ષણ કરવા તરફ પ્રવૃત્ત હોય છે. “મારો છે તેવો જીવ બીજાનો પણ છે” એ ભાવને અભાવેજ માણસ પશુવત્ વર્તી જૈન ધર્મનો લાગ કરે છે. બાકી સ્વભાવે તો દરેક પ્રાણી જીવહયાવાળો એટલે જૈનજ હોય છે.

સંઘ, જ્ઞાતિ કે સમાજ આવા મેલાવડા કરી પોતપોતાના સામાજિક વર્તનોમાં સુધારણા કરે એ અહીં ઈચ્છવા લાયક વાત છે. પ્રજા જે પ્રમાણમાં પોતપોતાના ધાર્મિક, વ્યવહારિક કે પરસ્પરનાં વર્તનો બીજાની દાખલગીરી વગર પોતથીજ નિર્ણિત કરે છે, તે પ્રમાણમાં તેની ઉન્નતિનું માપ થવું યોગ્ય છે. ધર્મમાં કે ખાનગી વર્તનમાં કે જ્ઞાતિના રીતરીવાજોમાં રાજ્યશાસનની જરૂર પડે, એ અંદર અંદરના મતભેદોનું અને પોતાનો વ્યવહાર પોતે ચલાવવાની અશક્તતાનું ચિન્હ છે. ઉન્નતિનો મૂળ મંત્ર એજ હોવો જોઈએ કે પોતાનાં કામોનો તંત્ર જેમ બને તેમ અથવા પોતાના હાથમાં હોવો જોઈએ. કોઈ પણ અસુક લક્ષ્મીદ્રવ્ય કે સત્તાદ્રવ્યના માત્ર ધારણ કરવામાં ઉન્નતિની પરિસીમા નથી, પણ એવી સ્થિતિની પ્રાપ્તિએ ઉન્નતિ છે કે જે સ્થિતિમાં અન્યના આશ્રયની આપણે કાંઈ જરૂર પડે નહીં. જેટલા પ્રમાણમાં માણસ બીજાના આશ્રયની જરૂરીયાતથી સ્વતંત્ર, તેટલા પ્રમાણમાં તેટલો તે ઉન્નત, એમ જાડી વ્યાખ્યા હું બાંધું છું. આવા સંઘોના મૂળ આશયો એટલાજ માટે વખાણવા લાયક છે

સાવનગરના નામદાર મહારાજ સાહેબનું ભાષણ.

૨૩

કે અંદર અંદર વિચાર કરી એકમત થઈ સમાજને પોતાના ખાનગી વ્યવહારો અને વર્તનો પોતાથી નિર્ણિત કરે છે.

પ્રજા ઉપર સત્તા ચલાવનાર રાજા સત્તાનો ભંડાર છતાં, જે પ્રમાણમાં તેના ઉપયોગ તેને થોડો કરવો પડે, તેટલા પ્રમાણમાં તેની પ્રજા યોગ્ય વર્તનવાળી અને ઉન્નત સમજની; અને જેટલા પ્રમાણમાં રાજા વગરકારણે પ્રજાનાં ખાનગી કામોમાં વચ્ચે ન આવતાં પોતાની સત્તાનું ભાન તેમને આણું થવા દે, તેટલા પ્રમાણમાં તે રાજા તે પદની યોગ્યતાવાળો અને સત્તા જીવવાની શક્તિવાળો સમજવો. આમ હોવાથીજ સાંઘીક મેળાવડાઓ થવા દેવાની હાલની ઉચ્ચ રાજનીતિ હુસ્તી લોગવની હોય એમ મને લાગે છે. મને પોતાને રાજસંજ્ઞાથી માન આપતી મારી મુઠીભર પ્રજા પોતાથી પોતાનાં સાંસારિક કામો ચલાવી લે, મારે વચમાં ન આવવું પડે એમ પોતાના જીવનના ધારાઓ પોતાથીજ બાંધી તે પ્રમાણે વર્તે, એમ હું ખરા અંતઃકરણથી ઇચ્છું છું; અને તેથી આવા મેળાવડા ભરી લોકો પોતાની ઉન્નતિના રસ્તાઓ શોધે છે તે બેઠક મને આનંદ થાય છે. રાજાનું કામ મુશ્કેલી ઉભી કરવાનું નહીં પણ આવી પડેલી મુશ્કેલીઓને દૂર કરવાનું છે; અને તેથી કાયદાઓને પરાણે સમાજે ઉપર ફેંકવાની નીતિ કરતાં સમજીતીથી અને અંદર અંદરની વ્યવસ્થાથી લોકો પોતાનો વ્યવહાર ચલાવે એ હું વધારે પસંદ કરું છું, અને તે તરફનો તમારો આ પ્રયત્ન જે ઘણાં વર્ષોથી ચાલુ છે તે કૃણીભૂત થાય, અને બીજા જ્ઞાતિઓ એ પગલે ચાલે, એમ હું ઇચ્છું છું.

અહિંસા એ દરેક ધર્મનાં સૂત્રમાં એક સૂત્રરૂપે છે, પણ જૈન ધર્મમાં વિશેષતા એ દેખાય છે કે પ્રાણી માત્ર તરફ અહિંસાની નગરથીજ એ ધર્મ પેકરીને જુએ છે. હિંસાનો અર્થ એકલો વધજ થતો નથી. પાપારકાને હું ખાધા પેલી રીતે અપહરણ કરવું એ હિંસા સાથે મન, વચન, કર્મથી દૂર રહેવું, એ અહિંસાનું સ્વાર્પણની દૃષ્ટિવાળાજ યાજી શકે.

સ્વાર્પણનો અ મોટો નિયમ જૈન છે, અને સ્વાર્પણ એ સંપ્રસાધક મોટું સાધન તિની આશા રાખવામાં એ સંઘ સહીસલામત

ધર્મથી માંડીને ચારે પુરુષાર્થ સુધીના બ મંડળને એક ધોરણમાં લાવી મુકવાનો તમારો

જેમ તેઓ
સુધી
પરમ
તમે સહીસલામત
કરે માણસ
વ્યવસ્થા
રજાહિતના
એકંદર
કરી શકે એવું

૨૪

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

માન કરે છું. **અહિંસા પરમોધર્મ:** એ મહા વાક્યનો ઘોષ કરનારી અને ઘણી સહીઓથી જીવનમાં ઉતારનારી પ્રજામાં ચારે પુરુષાર્થમાં સંપન્ન અને ઐક્ય થયું એ સુલભ છે. હિંદુસ્તાનની પ્રજામાંનો જો કોઈ પણ ધર્મસમૂહ એકમત થવાનો સંભવ હોય તો તે સ્વભાવથીજ શાંત અને પારકાનું મન દુખવવામાં અચકાતો જૈન ધર્મસમૂહજ છે. એ પુરુષાર્થમાં તમે સફળ થાઓ તો મતભેદને તમે હમેશને માટે તમારા સંઘમાંથી દેશનિકાલ કરી શકશો, અને એકસંપનો બહુ ઉંડો પાયો તમે નાખી શકશો, કે જે એકસંપ સર્વ ઉન્નતિનું મૂળ સૂત્ર છે. ધર્મ, કેળવણી અને રીવાજો ઉપરના તમારા સર્વના મતભેદો દૂર થઈ તમે સંપનાં સુખ અનુભવો એવી મારી શુભેચ્છાઓ હું તમારી સંક્રમાં સોંપું છું, અને તમારે આ સ્તુત્ય કામ નિર્વિધને અને સુખરૂપ પાર ઉતરો એવું અંતઃકરણપૂર્વક ઇચ્છું છું.

હવે હું તમારા આજના નેતાને તેના સ્તુત્ય કામમાં મદદ કરવાની તમને ભલામણ કરું છું. પ્રાણી જે પ્રમાણમાં પોતાના ઘરના વડીલની આજ્ઞામાં રહેતાં શીખ્યો હોય તે પ્રમાણમાં તે સાંઘીક નેતાઓને માન આપતાં શીખે છે, અને સાંઘીક અધ્યક્ષને જે પ્રમાણમાં માનની નજરથી જુએ છે તે પ્રમાણમાં દેશના અધીશ રાજા તરફ માનથી હોરાય છે, અને જેઓ દેશના રાજાને માનથી ભજે છે તેઓજ જગતના ઇશ્વરની આજ્ઞાને માનનીય ગણે છે એમ સમજવાનું છે. એટલે આજે તમે તમારા આજના નેતા તરફ જે માન પ્રદર્શિત કરશો તે જેમ તમારા ધરવ્યવહારની સ્થિતિને બતાવી આપશે તેમ ઇશ્વર અને રાજા તરફની તમારી અંતર લાગણીઓની કુચ્છી રૂપ ગણાશે. આજના પ્રમુખને તમારા અધ્યક્ષ નીમવામાં તમે જેટલું તેમને માન આપ્યું છે તે કરતાં વધારે માન તમને પોતાને આપ્યું છે. યોગ્યની યોગ્ય સ્થળે પસંદગી કરવામાં પસંદ કરનારાની યોગ્યતાનું માપ થઈ જાય છે, અને તમારી પસંદગી ઉપરથી તમે તમારી પોતાની યોગ્યતાની ઘણી સંતોષકારક પરીક્ષા જનસમૂહને આપી છે એમ કહેતાં મને હર્ષ થાય છે. શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈ વિષે કોઈ અભિપ્રાય નથી. આર્થિક ઉન્નતિના તેઓ નેતા છે એ તો એમના આર્થિક સાહસોથી સર્વને વિદિત છે, અને બીજા ત્રણ પુરુષાર્થમાં પણ તેઓ તેવાજ ખાંતી છે, એટલે તમને ચારે પુરુષાર્થ તરફ દોરવા માટે તેઓ યોગ્ય નર છે; અને તેમના નેતાપણા નીચે તમે સહીસલામત હાથમાં છો એ બાબી જૈન સંઘની અભિવૃદ્ધિ ઇચ્છનાર દરેક માણસ ખુશી થાય એવું છે. હવે તમોને કેમ દોરવામાં આવે છે, અને

શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈનું ભાષણ.

૨૫

તમે દેવા વિશ્વાસ અને ભક્તિથી તમારા શુભ કામમાં દોરાઓ છે, તે જોવા હું ઈચ્છું છું.

શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈનું ભાષણ: નામદાર મહારાજના ભાષણ દરમિયાન વારંવાર તાળીઓના અવાજો થતા હતા અને હરના પ્રેક્ષકો તે સાંભળવા બહુ આનુરતા બતાવતા હતા. ઉક્ત ભાષણ ખતમ થયા પછી શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈએ પોતાનું વ્યવહારુ ભાષણ શરૂ કર્યું. આખું ભાષણ મનન કરવા યોગ્ય છે, વ્યવહારુ સૂચનાઓથી ભરપૂર છે, અનુભવનો નમુનો છે અને ખાસ ધ્યાન રાખી વાંચવા લાયક છે. તેઓ સાહેબે ચાર પૃષ્ઠ વાંચ્યા પછી બાકીનો ભાગ એવલાવાળા પ્રસિદ્ધ વક્તા દામોદર બાપુશાએ પૂર્ણ કર્યો. આ ભાષણ પ્રથમથી વહેંચેલું હોવાથી મંડપમાં બહુ શાંતિ રહી શકી નહિ. આ ભાષણના બહુ ઉપયોગી ફકરાઓ ખાસ મનન કરવા યોગ્ય હોવાથી અમે વિસ્તારના ભોગે પણ આખ્યા શિવાય રહી શકતા નથી. તેઓ સાહેબે મંગળાચરણ કરી જણાવ્યું કે:—પવિત્ર મુનિવરો, નેકનામદાર મહારાજ સાહેબ, સ્વધર્મી બંધુઓ અને મુશીલ બહેનો! આ જગતમાં મેં મારી જાતના હિતને માટે, કિંવા મારા જનબંધુઓના હિતને માટે, કિંવા સામાન્ય જનહિતને માટે, કિંવા અન્ય પ્રાણીઓના હિત કે બચાવને અર્થે જો કાંઈ કાર્યો કે પ્રયત્નો કર્યા હશે તો તેમાં એક મનુષ્ય પ્રાણી તરીકે અને વિશેષે કરીને એક જનશાસનના અનુયાયી તરીકે મારું ધાર્મિક અને સામાજિક કર્તવ્ય બજાવ્યા શિવાય વધારે મેં કાંઈપણ કીધેલું નથી. બલકે તે કર્તવ્ય પણ હું પુરેપુરું બજાવી શકેલો છું કે નહીં તે ખાબત હું શંકાશીલ છું. મારા કરતાં વિદ્વત્તા, વક્તૃત્વ અને અનુભવ વિગરે વધારે ધરાવનારને અધ્યક્ષસ્થાન આપવામાં આવ્યું હોત તો વધારે યોગ્ય ગણાત. આમ છતાં મારા જૈન બંધુઓએ ઉત્સાહમાં આવી મનેજ અધ્યક્ષસ્થાન આપ્યું છે તો નમ્રતા અને આભારપૂર્વક તેનો સ્વીકાર કરીને હું મારું કામ આગળ ચલાવું છું. પ્રારંભમાં નામદાર શહેનશાહ અને ભાવનગરના મહારાજ સર ભાવસીંહજી કે. સી. એસ. આઈ. બહાદુરનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું અને મી. પટ્ટની જેવા બહોલ તથા વિદ્વાન દિવાન મેળવવા માટે ભાવનગરની પ્રગતિ ભાગ્યશાળી ગણું છું.

દરેક કોમના આવા મહાન સમાજોની આવશ્યકતા: આ જગતમાં દરેક વ્યક્તિ પોતાનું કામ યથાસ્થિત રીતે પ્રગટાવવા સંબંધમાં કરી શકે તે સારું મંડળોની જરૂર છે. હિંદુસ્તાનની એકંદર સ્થિતિ જોતાં દરેક ખાબતમાં વિચારની અદલાબદલી અને સહાયતા કરી શકે એવું આખા હિંદુસ્તાનનું એક મંડળ બની શકવાને ઘણાજ અવકાશ જોઈએ. પરંતુ હિંદુ-

૨૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

સ્તાન જેવા દેશમાં હાલ જે જૂદી જૂદી જ્ઞાતિઓ અને જૂદા જૂદા ધર્મો છે તેમણે પોતપોતામાં ઐક્યતા કરવી એ પ્રજાની ઐક્યતાનું પ્રથમ પગલું છે, અને પ્રજાની ઐક્યતા થવામાં સહેલામાં સહેલો રસ્તો પ્રજાનાં ઝીણાં ઝીણાં અંગો એક બીજાની સવડને અનુસરીને પોતપોતામાં ભેડાઈને જેમ જેમ ઐક્યતાને પામતાં જાય તેમ તેમ પ્રજા મહામંડળને વધારે જોરદાર કરવાને શક્તિમાન થાય એ વાત મારા મત પ્રમાણે નિર્વિવાદ છે. આ ભારતવર્ષની જૈન પ્રવેતાં ખર કોન્ફરન્સ ઉપર પ્રમાણે થવાની ઐક્યતાનું એક મહાન અને અગત્યનું પગ-થીયું છે. નામ ઉપરથીજ સ્પષ્ટ સમજી શકાય એવું છે કે આ કોન્ફરન્સ પ્રત્યક્ષ રાજકીય હેતુ ધરીને થયેલી નથી. એમાં જે હેતુ રહેલા છે તે આપણા જિનશાસનને અનુસરીને તેમજ તેને મળતાં જૂદા જૂદા બીજા ધર્મોમાં પણ નીતિ અને ધર્મનાં જે વાક્યો છે તેને અનુસરીને ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચાર બાબતોને લગતાજ છે. ધર્મનું આરાધન કરવાની, અંતરશુદ્ધિ રાખવાની તેમજ શ્રાવકની દિનચર્યા અને છ આવશ્યક સેવવાની દરેક બંધુની પ્રાથમિક દ્રવ્ય છે. જૈન ધર્મમાં જીવહત્યા પ્રાધાન્ય છે છતાં નાનાને પાળવા અને મોટાને નહિ પાળવા એવા આક્ષેપો કોઈકોઈ ઠેકાણે જૈન ધર્મના અનુભવ વગરના લોકોના મુખથી સાંભળવામાં આવે છે, પણ તેમણે જાણવું જોઈએ કે જૈન ધર્મમાં સર્વ જીવોની અપેક્ષાએ પંચેન્દ્રિ જીવોને અને પંચેન્દ્રિ જીવોમાં મનુષ્ય, જે સર્વ જીવોનું રક્ષણ કરી સ્વપરનું કલ્યાણ કરવાને શક્તિમાન છે તેને પ્રાધાન્ય આપેલું છે.

જીવુચૈત્યોદ્ધાર: ચૈત્યોની બાબતમાં પૂર્વ કાળથી જૈન બંધુઓ ઘણાજ ઉત્સાહી, ભક્તિમાન અને આગળ પડતા જણાયેલા છે અને તેના દાખલાઓ હાલ આપણી પાસે મોજુદ છે. આપણીજ નજીકમાં તીર્થધિરાંજ શત્રુંજય, ગિરનાર, આબુ અને તારંગાના પર્વત ઉપર જાઓ તો ત્યાં પણ જિન ચૈત્યોની ભવ્યતા આપણી પાસે ખડીજ રહે છે. ઉપર બતાવેલાં ચૈત્યો જે વખતે બાંધવામાં આવ્યાં હશે તે વખતે તે બાંધનાર મહા પુરૂષોની ભક્તિ, ઉત્સાહ અને સમૃદ્ધિ કેટલી હશે તેનું અનુમાન કરવાને પણ હાલ આપણે શક્તિમાન થઈ શકતા નથી. આવાં પુરાતન તીર્થ અને કીર્તિસ્તંભો જોઈને આપણે અભિમાન ધરવાનું નથી, પણ અભિમાન છોડવાનું છે અને કરવાનું એ છે કે આપણા અંતઃકરણની એટલે દરજ્જે શુદ્ધિ થઈને નિદાન તે મહા પુરૂષોને પગલે ચાલવાની પણ આપણામાં સ્ફુર્તિ આવે અને તેમને પગલે ચાલીએ. શ્રી પૂર્વાચાર્યોએ કહ્યું છે કે—“નવીન દેરાસર બાંધાવતાં જે રૂળ થાય છે તેના કરતાં આઠગણું પુણ્ય

શ્રેષ્ઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈનું ભાષણ.

૨૭

છોડોદ્ધારથી થાય છે.” આ વાક્યનો આશય બહુ વિચારવા લાયક છે, અને તેમાં ઘણો મૂઠ અર્થ સમાયલો છે. ભકિત અને શ્રદ્ધાથીજ એકે આપણે નવીન દેરાસર બંધાવીએ તોપણ તેમાં એક જાતનો આપણા મનમાં અહંકારનો અંકુર ઉત્પન્ન થવાનો સંભવ છે કે જે ક્ષણમાં હાનિ કરે છે, પણ જેવી રીતે દયા ઉત્પન્ન થવાથી આપણે જીવરક્ષણ માટે જે કાર્યો કરીએ છીએ તેમાં ધર્મબુદ્ધિ, દયા, શાંતતા વિગેરે સદ્વૃત્તિઓ શિવાય અહંકાર, પ્રમાદ વિગેરે કોઈપણ અસદ્વૃત્તિનો પ્રવેશ થતો નથી, તેજ પ્રમાણે આ છોડોદ્ધારની બાબતમાં માનવાનું છે, અને તેજ કારણથી શાસ્ત્રકારે આઠગણું ક્ષણ બતાવ્યું છે. શત્રુજય, ગિરનાર, આબુ વિગેરે સ્થળોનીજ પસંદગી એવી કરવામાં આવી છે કે ત્યાં શુદ્ધ હવા, શુદ્ધ જળ મળી શકે છે અને ત્યાં જવાથી સર્વ જાતની વિષયવાસનાઓ અને કામનાઓ ફક્ત સ્થળનાજ કારણથી દૂર થઈ જાય છે. ચૈત્યોની રચના, બાંધણી, કારીગરી, વિશાલતા, એ બાબતો ઉપર એટલું લક્ષ આપવામાં આવ્યું હોય છે કે તેની અંદર દાખલ થતાંજ આપણા અંતઃકરણમાં એક જાતની ભવ્ય ધર્મવૃત્તિ પેદા થાય છે. એટલે દરજે જેમણે આપણા ઉપર જે કાર્યથી ઉપકાર કરેલો છે અને અદ્યાપિ પર્યંત જૈનોની જાહેરાતવાદી પૂર જોસમાં જાળવી રાખી છે તેમનું નામ અને તે કાર્ય સાચવી રાખવા દ્વારાએ આપણને તથા અનેક ભવ્ય જીવોને થતો ભાવોદ્ધાસ અને શ્રદ્ધાવૃદ્ધિ ચિરસ્થાયી કરવાને આપણાથી બનતો પ્રયત્ન આપણે ન કરીએ અને તેથી કરીને તે ચૈત્યોના અસ્તિત્વમાં ખામી આવે અને તે આપણે જોયા કરીએ તો આપણે કેટલી મોટી ભૂલ કરીએ છીએ તેનો શાસ્ત્રદ્વારા નિર્ણય કરવાનું કામ પણ હું મારા ધર્મબંધુઓનેજ મોંપું છું. નવીન એક ચૈત્ય બાંધવામાં આપણે જે ખર્ચ કરીએ તેટલા ખર્ચમાં ઘણાં જીવો ચૈત્યોનો ઉદ્ધાર થઈ શકે એ વાત નિર્વિવાદ છે. ચૈત્ય બાંધવાના હેતુઓમાં મુખ્ય એ હેતુ રહેલો છે કે તેનો લાભ લઈને આપણા સંખ્યાબંધ ધર્મબંધુઓ અંતઃકરણની શુદ્ધિ કરીને ધર્મમાં વધારે પ્રેરાય, તે હેતુથી પણ જોતાં એક નવીન ચૈત્ય બાંધવાથી જેટલી સંખ્યાને લાભ મળવાનો તેના કરતાં ઘણાં જીવો ચૈત્યોનો છોડોદ્ધાર થાય તો તેથી ઘણી મોટી સંખ્યાને અપૂર્વ ભાવોદ્ધાસનો લાભ મળે એમાં સંશય નથી. માટે ઉપર બતાવેલા વાક્યમાં છોડોદ્ધારથી જે વિશેષ ક્ષણ થવાનું અંશકારે બતાવ્યું છે તે યથાસ્થિત હોવાથી ઉત્સાહથી અને ખંતથી આપણે તેનું અનુકરણ કરવું ઇચ્છે. આ ઉપરથી જરૂરી નવીન ચૈત્યો નહિ બાંધવાં એમ માફ કરેલું નથી, પણ જ્યાં જ્યાં છોડોદ્ધાર કરવા જેવાં ચૈત્યો છે ત્યાં નવીન ચૈત્ય નહિ બાંધતાં છોડોદ્ધાર પાછળજ ડ્રવ્ય ખર્ચવું જોઈએ.